

Srečali se bomo na Rabu

Naš list je že nekajkrat priobčil obvestilo, da podjetje SAP v sodelovanju z republiškimi odbori ZZZ NOV Slovenije pripravljajo potovanje na Rab, tj. na proslavo 25. obletnice osvoboditve taborišča, ki bo 8. septembra.

Iz Ljubljane bomo odpotovali v soboto, 7. septembra. Z avtobusom se bomo peljali do Jablanca, nato nas bo trajekt prepeljal na otok. Na kraj proslave oziroma komemoracije, 8. septembra, bomo prav tako potovali z avtobusi.

Rabska občina, ki organizira proslavo, bo poskrbela, da bo grobišče internirancev dostojno urejeno; do proslave bo poleg grobišča zgrajena hišica, kjer si bodo obiskovalci lahko ogledali najvažnejše dokumente o taborišču in se vpisali v spominsko knjigo. Pripravljajo tudi propekt o otoku in taborišču, kjer bo na kratko opisana vsa njegova zgodovina.

Od takrat, ko smo si skozi žične ograje taborišča utrli pot v prostost, bo v septembru minilo petindvajset let. Kako hitro teče čas!

Dolino, kjer je stalo mesto marogastih šotorov, je že zdavnaj prerastla trava; na rjavi zemlji, ki je nekoč bila naša kri, raste koruza in detelja; o žičnih ograjah, ki so bile spleteno tako na gosto, da se ptici ni mogel leteti skozi, skoraj ni sledu; kdor bi iskal prostor, kjer je stal njegov šotor, bi ga težko našel. Le tu in tam je še viden ostanek kakšne barake, pa »trg lakote« je še moč najti, ker tam ne raste drugega kot ničvreden plevel in osat.

In vendar nam je ostala ta dolina v spominu taka, kakršna je bila poleti, jeseni in pozimi leta 1942: dolina šotorov, med katerimi so tavali ljudje kakor sence, dolina gorja, ki ga ne more opisati nobeno pero. Mnogo je bilo po svetu koncentracijskih taborišč, toda v tako žalostnih razmerah kakor na Rabu nemara niso interniranci nikjer živeli...

Ob srečanju 7. in 8. septembra se bomo spet spomnili tistih dni, ko je viselo naše življenje na nitki, ko smo morali gledati dan za dnem, kako umirajo naši tovarišči... V tišini sredi kam-porskega polja se bomo spomnili vseh, ki so v nepopisni bedi ugasnili pod marogastimi šotori.

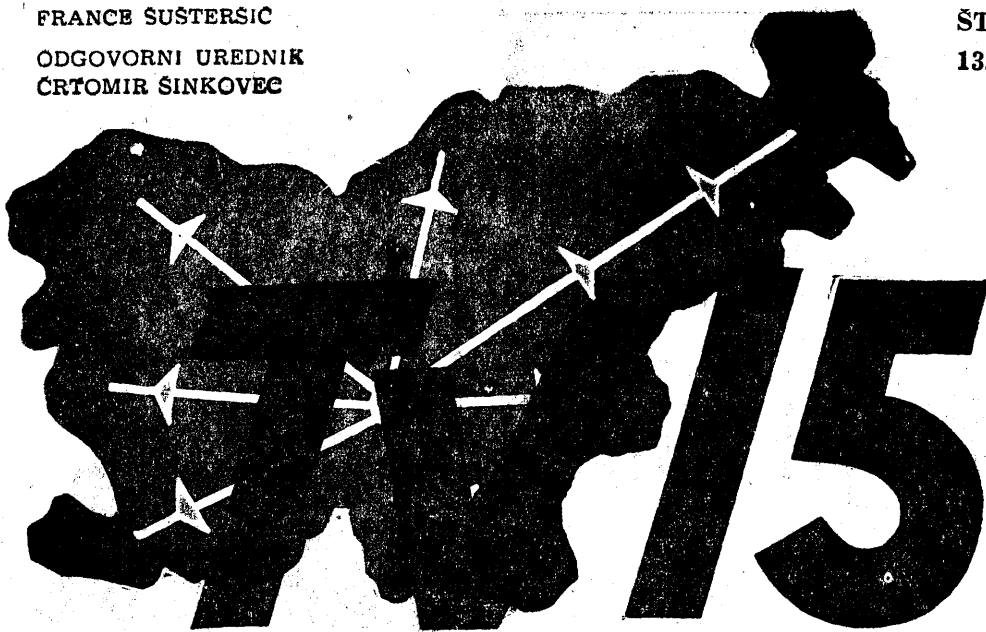
Spomnili pa se bomo tudi vseh ur, ki so napočile 8. septembra 1943 ob kapitulaciji Italije. In spet nas bo prevzelo čustvo ponosa ob spominu, da smo se osvobodili z lastnimi močmi, organizirani v Osvobodilno fronto — pod njenim vodstvom smo se osem mesecev pripravljali na odločilni dan.

Srečanje po četrtoletni, odkar smo doživeli te ure, bo prav gotovo zelo priskrben. Hkrati bomo z njim pokazali, da na koncentracijsko taborišče na Rabu nismo in ne bomo nikoli pozabili. Rab je naš trajen spomin in opomin! Tak naj ostane tudi v zavesti naših otrok, da se bodo znali boriti proti vsakršnemu poskusu oživiljanja fašizma, ki nam je leta 1941 pri- nesel toliko gorja!

Tovariši, na svidenje 7. in 8. septembra na otoku Rabu!

FRANCE SUSTERSIČ

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Pretresljiv simbol na Pokljuki

V nedeljo, 4. avgusta, se je v lepem sončnem dopoldnevu na Pokljuki zbralo nad 3000 ljudi k spominski slavnosti. Prišli so svojci padlih, nekdanji borci Prešernove brigade in drugih gorenjskih enot, številni občani iz bližnje in daljne okolice, med katerimi je bilo opaziti veliko mladine in tujih izletnikov.

Vse gorenjske občine so bile zastopane z delegacijami odbor-nikov in družbenih organizacij. Med gosti, ki jih je v otvoritvenem nagovoru pozdravil pred-sednik občinske skupščine Ra-dovljica Stane Kajdič, so bili tudi predsednik ZZZ NOV Slo-venije Franc Leskošek-Luka, re-publiški sekretar za narodno obrambo generalpolkovnik Ru-

dolf Hribnik-Svarun, general-major Dušan Svara-Dule, sekre-tar republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije Stane Bizjak ter poslanci republiške in zvezne skupščine.

V daljšem govoru je nekda-nji komandant Prešernove bri-gade generalmajor Dušan Svara-Dule opisal boje brigade in pö-sebno poudaril velike zasluge

borcev 3. bataljona. Izrazil je zahvalo žrtvam, ki ležijo na Goreljku v skupnem grobišču in opozoril zlasti borčevske organi-zacije na njihovo pomembno nalogo pri prenašanju tradicij in izkušenj NOB na mlado pokolenje, ki naj bo pripravljeno in sposobno nadaljevati naše de-lo, začeto v revoluciji 1941-45 in uresničiti cilje te revolucije, katero bojujemo še danes v po-sebnih mednarodnih okoliščinah in v razmerah družbene in go-spodarske reforme.

Sledil je najpomembnejši trenutek. Navzoči so v nemem pričakovanju sledili odkritju, ko je tovariš Dule ob zvokih par-tizanske žalostinke pristopil k spomeniku in snel rdečo zasta-vo z umetnine, ki svojevrstno ponazarja junaški boj 3. bata-ljona proti nadmočnim, poseb-nim enotam nemških okupator-

jev. Veličasten, a istočasno groz-ljiv simbol tragične usode 79 mladih in neustrašnih prešer-novcev je res presunljiv. Spo-menik, ki bo trajno spominjal naše ljudi na tisti veliki dogo-dek in borce Prešernove bri-gade v tistem zavetju smrek, je enkratna umetniška ustvaritev. Njegov avtor Tone Svetina, so-delavci Stane Roman, Nande Jo-cif, Tonček Dežman in vsi ti-sti, ki so pripomogli k njegovi oblikovni ustvaritvi, zaslužijo toplo priznanje.

Po odkritju spomenika so v kulturnem sporedu nastopili pevski zbora iz Radovljice in Koprivnika in godba na pihala iz Gorij. Še dolgo po svečanosti so se pred spomenikom zbirale velike skupine ljudi in ob raz-govorih o pokljukih junakih zrlje v njihov spomenik.

JR

40. obletnica KP na ptujskem območju

V Ptuj so počastili 40. ob-letnico ustanovitve prve celice KP na ptujskem območju v železniških delavnicah. Občinski komite ZK Ptuj se je zbral na razširjeni seji. Po stažu najsta-rejši komunist v občini Franc Kosec je govoril o delu in raz-voju te organizacije. Po konča-

nem govoru je Vesna Koren, hčerka pokojnega Karla Korena, soustanovitelja prve celice KP, izročila Francu Koscu šopek rdečih nageljnov. Občinski ko-mite je nato v članstvo sprejel 25 mladincev in mladink, v teh dneh pa so v članstvo ZK v de-lovni organizaciji sprejeli tu-di sedem delavcev.

Sodelovanje s sorodnimi organizacijami po svetu

Na dnevnem redu seje predsedstva zveznega odbora ZZZ NOV Jugoslavije, ki je bila ne-davno, so obravnavali tudi aktualne zadeve mednarodnega sodelovanja borcev. Iz zelo ob-širnega poročila o sodelovanju ZZZ NOV z narodnimi organizacijami borcev, ki so ga v tej zvezi med sejnim gradivom prejeli člani predsedstva, posnemamo nekaj pomembnih po-datkov

Mimo več mednarodnih or-ganizacij borcev obstaja tudi veliko število narodnih organi-zacij bivših borcev iz prve in druge svetovne vojne, invalidov, udeležencev odporiških gibanj in žrtve vojne in to v Evropi, Aziji, Afriki, Severni in Južni Ameriki ter Avstraliji. Več de-set milijonov ljudi je združenih v teh organizacijah.

Največ organizacij (160 iz 49 dežel) je vključenih v »Svetovni federaciji bivših borcev« (FMAC). Velika večina organi-zacij odporiških gibanj v Ev-ro-pi (49 organizacij iz 22 evrop-skih dežel in Izraela) je pove-zanih v »Mednarodni federaciji odporiških gibanj« (FIR).

Sodelovanje ZZZ NOV Jugo-slavije je v mednarodnih orga-nizacijah borcev zelo aktivno in pomembno. Poleg tega pa tesno sodeluje tudi z mnogimi narodnimi organizacijami bivših borcev.

Na mednarodnem območju je naša zveza morala pobijati na-pade in klevete, naperjene proti naši narodnoosvobodilni borbi, zagovarjati pravico jugoslovanskih žrtve nacizma do odškod-nine, zahtevala je razpustitev terorističnih organizacij jugoslo-vanske izdajalske emigracije, zavzemala se je tudi za med-narodno-pravno ureditev statu-sa udeležencev odporiških gi-ban-j itd.

V stiski z narodnimi organi-zacijami so se predstavniki ZZZ NOV Jugoslavije posvetovali o političnih stališčih in dejanju

iniciativ za sodelovanje držav-nih organov pri urejanju statusa borcev in invalidov, pri dodelje-vanju odlikovanj za vojne za-sluge, urejanju pokopališč bor-cjev, postavljanju spomenikov in podobno. Nadalje gre pri tem za pospeševanje sodelovanja med našimi in tujimi ustano-vami, ki se ukvarjajo z varstvom, zgodovino odporiških gibanj, popularizacijo NOB in tako dalje.

Med evropskimi deželami je ZZZ NOV sodelovala na prvem mestu z organizacijami borcev socialističnih dežel: Sovjetskim komitejem vojnih veteranov v ZSSR, Zvezo borcev za svobo-do in demokracijo (ZBOWID) na Poljskem, Zvezo antifašističnih borcev Češkoslovaške, s Centralnim komitejem borcev proti fašizmu in kapitalizmu v Bolgariji, z Zvezo Madžarskih partizanov, dalje s Komitejem antifašističnih udeležencev od-porniškega gibanja v DR Nem-ciji, pa tudi s Komitejem bivših političnih zapornikov in depor-tirancev in s Komitejem anti-fašističnih borcev SR Romunije.

Preveč bi bilo, če bi našte-vali vse posamezne organizacije borcev drugih evropskih dežel, s katerimi sodeluje ZZZ NOV Jugoslavije. Zadostuje naj, da navedemo še nekaj števil:

V Italiji s šestimi organiza-cijami, v Franciji s Francosko unijo združenj bivših borcev in žrtve vojne in s petimi drugimi organizacijami, v ZR Nemčiji z Združenjem preganjanj po na-

cističnem režimu, v Belgiji s tremi, dalje z Združenjem voj-nih invalidov Finske, v Veliki Britaniji z Britansko legijo, z dvema organizacijama borcev Grčije, z avstrijsko Zvezo ude-ležencev odporiškega gibanja in žrtve fašizma, z organizacija-mi borcev Danske, Norveške, Finske, ki so članice FMAC in drugimi.

Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije je imla dobre stike tudi z nekaterimi organizacija-mi borcev v Afriki (ZAR, Ma-

roko, Jordan, Mali, Siera Leone, Nigerija, Gana, Azije: (Indija, Indonezija — do 1964 — Paki-stan), Amerika: (ZDA in Ka-nada).

Aktivnost ZZZ NOV Jugo-slavije je prišla močno do izra-za tudi pri nujenju moralne in materialne pomoči osvobodilni borbi vietnamskega ljudstva.

Zaradi izvajanja programa ZZZ NOV v sodelovanju z me-dnarodnimi in narodnimi or-ganizacijami borcev so številne delegacije naše Zveze obiskale organizacije borcev v raznih deželah in to: Bolgarijo leta 1967, Češkoslovaško v letih 1963 do 1966, Madžarsko 1964 in 1965, DE Nemčijo v letih 1963 do 1967, Poljsko prav tako v letih 1963 do 1967, Romunijo v

letih 1965 in 1966. V ZSSR so šle delegacije ZZZ NOV v letih 1965 do 1968, v Avstrijo 1967, v Belgijo 1966, na Finsko 1964, na Norveško 1964, v Francijo v letih 1964 do 1968. Delegacije naše zveze so dalje obiskale še Anglijo, Grčijo leta 1966, Italijo, ZR Nemčijo, Alžirijo, ZAR ter Indijo in Pakistan.

Pri tem je treba pripomniti, da so tudi delegacije iz navede-nih dežel na povabilo ZZZ NOV Jugoslavije že obiskale Jugosla-vijo.

Uspehi vseh teh medsebojnih stikov so vsekakor zelo po-membni, toda obdelava njihove vsebine bi terjala članek več-jega obsega. Tokrat pa naj za-dostuje samo informativni podatki.

V. M.

OBČANOVA BELEŽNICA

Te dni sem srečal tovarišico, znano medvojno primorsko akti-vistko. Bila je aktivistka, kot na tisoče drugih, ki so se vsak dan podajali v nevarnost, gladovali skupaj z borci in spali z njimi pod isto smreko; brez njihove po-moči narodnoosvobodilna borba ne bi bila tako uspešna, kot je bila.

»Poslušaj, v zadnji številki ste zapisali, da bo 15. septembra v Novi Gorici mogoče dobiti značko

ob 25. obletnici vseljudske vstaje na Primorskem, da jih bodo borci dobili brezplačno, drugi pa bodo zanje odsteli nekaj denarja. Tudi jaz bi kot aktivistka rada to značko, ki me bo še dolgo spominjala na moje dela. Toda značko bodo brezplačno dobili le borci...«

Tovarišica je bila užajena. Pravzaprav ji ni žal denarja, ki ga bo dala za značko. Hudo ji je.

ril za svobodno Primorsko in Ju-goslavijo?

Tovarišica — primorska akti-vistka, je zopet opozorila na vpra-sanje, ki postaja aktualno pred-vsem v zadnjih letih, ko partizan-ske enote sprejemajo domovile in ko smo priča vedno bolj živahni dejavnosti raznih odborov parti-zanskih enot. Aktivisti pri tem ni-so neposredno udeleženi; zelo ma-

lo se srečujejo, ne zbirajo gradi-va o svojem delu med NOB, če-prav so bili večinoma začetniki na-se vstaje.

O aktivistih NOB in dejstvu, da žal so in še vedno stojijo ob stra-ni obravnavanja NOB in revolu-cije, nam je pisal tudi Karel Ku-rinčič-Hajduk z Idriškega pri Ko-baridu:

»Medtem ko brigade, odredi in bataljoni od prekomorcev, zame-ljevali in »riškega beneskega odreda,

italijanskih garibaldincev, do ru-skega bataljona in drugih dobiva-jo domovile sirom po Sloveniji, se za tisoče in tisoče zastajajo akti-vistov po navadi nihče ne zme-ni. V to množico pozabljenih akti-vistov sodijo člani raznih krajevnih, rajonskih, okrajnih, pokra-jinskih in drugih odborov OF, ko-mitejev KP, SKOJ, AFŽ, NOO, člani gospodarskih komisij, raznih ti-skarn in tehnik, obveščevalci in pripadniki drugih forulov, ki so aktivno delali v ilegali, bili v ne-varnosti in trpeli za iste cilje — za znano revolucijo. Nemalo ta-kih aktivistov se tu čuti zapostav-ljene in pozabljene, ko berejo jav-na vabila na razne zbornice, pohode, spominske obletnice. Mislijo si: kaj na jaz? Ali moje delo ni upo-šteevano in cenjeno? Mar nismo tu-di mi aktivisti, obveščevalci delež-k zmagi revolucije? Zatorej ob raz-nih zvezovalnih obletnicah in po-dobnih priložnostih skličimo tudi aktiviste, naj tudi oni obujajo spo-mine, naj se tudi oni srečujejo in zapisejo svojo revolucionarno pot!«

BESEDE IN DEJANJA

Denar in sla po...

Ko so sredstva iz občinskega sklada za gradnjo stanovanj v Pi-ru decentralizirani in prenesli na delovne organizacije, so računali, da bodo ta sredstva uporabljena strogo namensko. Toda zgodilo se je, da nekatere organizacije niso kontrolirale, kako uporabniki teh sredstev trošijo denar. Namesto da bi povečali stanovanjske pro-store, so v več primerih denar uporabljali v spekulativne namene ali nenamensko za nakup avtomobilov, televizorjev, peči na nafto itd.

Politika — 23. VII. 1968

Kdor hitro da, dvakrat da...

Ta izrek je upoštevala tudi Občinska skupščina Lenart v Slo-venskih goricah, ki je kot naj-revnejša od vseh slovenskih ob-čin do sedaj prva nakazala Odbor-u za proslavo 50-letnice bojev za severno mejo prispevek k stroškom prireditve te velike jubilej-ne proslave v letošnji jeseni v Ljubljani in Mariboru.

»Črna roža in modri ovitki«...

V razpravi o smernicah sta na sestanku OK ZK sekretarja orga-nizacij ZK v »Progressu« in »Elek-trovovodina« izjavila skoro dobe-sedno:

»Pri nas smo veliko razpravljali o tuda predvsem o slabostih zunaj delovne organizacije. Last-nim slabostim smo posvetili le malo kritike...«

Zakaj neki? »Progressu« cvete »črna roža« prisilne uprave, a v »Elektrovovodini« tisti, ki dobijo »modre ovitke«, skoraj niti ne vedo, ali je to redna »plača« ali višek...

Politika — 5. VIII. 1968

Ladjedelnštvo in izvoz...

Vrednost jugoslovanskega izvo-za v letošnjem juliju je znašala nekaj več kot 130 milijonov dolar-jev, kar je za 22 odstotkov več kot v juniju. Če primerjamo letošnji julij s letom 1967, se izkaže, da je večal kar za 40 odstotkov. Omeniti pa je treba, da je julija dobavilo jugoslovansko ladjedelnštvo tujim naročnikom 4 ladje in en plava-joči dok v skupni vrednosti 625 mi-lijonov N-din, kar je največ pripo-moglo k pozitivni izvozni bilanci v juliju.

Delo — 4. VIII. 1968

Spodbudne številke

V prvem polletju se je po-trošnja prebivalstva realno pove-čala za 6 % nasproti prvemu po-letju lani, realni osebni dohodek so porasli za 4 %, produktivnost dela v industriji za 5 %, cene na de-belo so bile stabilne, drobno-prodajne cene so porasle za 4,5 %, življenjski stroški pa za 3,8 %. Turizem, ki kaže po številu gostov sorazmerno manjši porast, beleži močan porast deviznega pritoka (v šestih mesecih za več kot 40 %).

Gospodarski vestnik — 2. VIII. 1968

Po tem naj se zgledujejo...

V Tovarni mlečnega prahu - Murski Soboti so med letošnjimi poletnimi počitnicami sprejeli na praktično delo 30 mladih, ki so dopolnili šestnajst let, predvsem srednješolcev. Delajo v proizvodnji med ostalimi delavci in, kot nam je povedal obratovodja Ivan Praš-nikar, dosegajo skoraj enake re-zultate kot redni delavci.

Vestnik — 1. VIII. 1968

Grozljivost na cestah...

Samo dvajset let vidimo na-tantnejšo statistiko prometnih ne-sreč. S kako grozno progresijo narašča vsako leto število ubitih in poškodovanih na naših cestah! Pred desetimi leti (1957) je bilo 730 mrtvih, lani pa nekaj več 2200. Poškodovanih je bilo lani štiriin- polkrat več — od 7000 se je njih število povzpelo na 32.000. Letos samo julijske številke kažejo, da je od dne do dne prometnih ne-sreč več in da bo letošnja bilanca še strašnejša.

Komunist — 2. VIII. 1968

Avtomobili, avtomobili...

Po dosedanjih ocenah bi bilo močete letos prodati na našem tržišču 110.000 osebnih avtomobilov, to pa je okrog 11.000 več kot lani. Za razliko od lani bo letos do-mača avtomobilska proizvodnja večja od uvoza. Prednost je res skromna (2000 avtomobilov), je pa zelo pomembna. Jugoslovanska avtomobilna industrija naj bi nam-rež letos izdelala 56.000 osebnih avtomobilov.

V prvih šestih mesecih letos smo uvozili že okrog 25.000 avto-mobilov — približno 46 odstotkov za letos planiranega uvoza. Zani-mivo je, da se je posebej pove-čal uvoz avtomobilov s klirin-skega področja, to je iz vzhodno-evropskih držav.

Dnevnik — 5. VIII. 1968

Predsednik Tito v ČSSR. — Praga je delegacijo ZK Jugoslavije s tovarišem Titom na čelu sprejela zelo prisrčno. Aleksander Dubček je delegacijo seznanil z notranjim razvojem dogodkov v ČSSR od januarja. Predsednik Tito je obrazložil razloge, zaradi katerih ZKJ in Jugoslavija v celoti podpirata proces demokratizacije v ČSSR. ZKJ je ponovno potrdila zaupanje v sedanji razvoj ČSSR.

Nedemokratični mladinski festival. — Jugoslovanska delegacija na svetovnem mladinskem festivalu v Sofiji je pri svojem delu zadela na vrsto težav in nerazumevanj. Predsednik Zveze mladine Jugoslavije Janez Kocijančič, kateremu so bili na festivalu odvzeli besede, je dejal, naj bi bili prihodnji svetovni festivali manj manifestativni ter bolj delavni in demokratični.

Trčenje z ameriško jedrsko podmornico. — Nekje med Azorskimi otoki in špansko obalo sta trčili skupaj ameriška atomska podmornica »USS San Stauben« in jugoslovanska ladja »Sea Lady«. Slednjo je neki nemški vlačilec odvelkel na sidrišče v Cadiz, kjer je nasedla na peščino. Ladja je natovljena z 11.000 tonami železa in pripada splitskemu »Brodospasu«.

DOGODKI TEDNA

ČSSR o minulem političnem tednu. — Češkoslovaški list »Zemědělské noviny« piše, da je za njimi najbolj dramatični politični teden v zadnjih dvajsetih letih in dodaja, da so se na Češkoslovaškem v minulih letih že zdavnaj otreli iluzij, o tem, da je razvoj znotraj socialističnega tabora možen brez spopadov in brez boja novih idej zoper konservativizem in togost.

Bonn: »Priznajmo krivdo!« — V intervjuju, ki ga je dal novi bonski veleposlanik v Moskvi Allart kölnskemu listu »Kölnischer Stadtanzeiger«, je veleposlanik rekel, naj bi Zahodna Nemčija uradno izjavila, ne pa molčala o tem, »da smo ubili 20 milijonov Rusov«, in naj bi »iskreno priznali svojo krivdo tako, kot smo jo nasproti Zahodu«. Ta izjava je bila povod za nove medstrankarske razprave.

Upor Baskov. — Španska vlada je razglasila izjemno stanje v pokrajini Guipuzcoa v severni Baskiji, kjer deluje gibanje Baskov za osvoboditev izpod španske uprave in za ustanovitve neodvisne nacionalne države. Policija je aretirala 50 Baskov, osumljenih sodelovanja v separatističnem gibanju, ter izvedla racijo po uboju policijskega komisarja Manzanasa. Vlada je uvedla izjemno stanje.

Pogajanje Hanoi-Washington. — Na 16. seji delegacij DR Vietnam in ZDA je vietnamski predstavnik obtožil ZDA, da pripravljajo novo stopnjevanje vojne. Zahteval je, da se Američani in njihovi zavezniki umaknejo iz Južnega Vietnama, da priznajo osvobodilno fronto in brezpogojno ustavijo vse vojaške akcije proti DR Vietnamu. Američan Harriman je prebral imena mornarjev DR Vietnama, ki jih bodo izpustili.

Z raketami nad svoje ljudi. — Osem ameriških vojakov je bilo mrtvih, 50 pa ranjenih zaradi raketnega in topovskega ognja, s katerim jih je pomotoma zasul ameriški lovec-bombnik med neko operacijo v dolini Ashau v bližini južnovietnamsko-laoske meje. Letalo je štiti enote 101. ameriške letalske divizije. Bombniki »B-52« so opravili enega najhujših napadov na sile FNO.

23. letnica Hirošime. — V Hirošimi, japonskem mestu, na katero je padla prva atomska bomba, se je na komemoraciji zbralo okrog 30 tisoč Japoncev. Ob 8.15 po lokalnem času je pred 23 leti nad Hirošimo eksplodirala atomska bomba. Koliko je bilo takrat žrtev, niso nikdar dokončno ugotovili. Cenijo, da jih je bilo od 78.000 do 240.000. Na proslavi so prebrali poslanice premiera, papeža in drugih.

Israelci spet v Jordanu. — Izrael zopet vdira na jordansko ozemlje; o tem že razpravljajo v VS OZN. Francoski predstavnik v VS je obsodil akcije izraelskih letal in potrdil stališče Francije, da se ni mogoče sprijazniti z represalijami, ki jih izvaja Izrael zoper arabske organizacije, delujoče na jordanskem ozemlju. V VS je bil zavrnjen predlog, naj bi na mejo poslali opazovalce OZN.

Cilji »El Fatah«. — Glavna organizacija palestinskih komandosov »El Fatah« je objavila deklaracijo, v kateri navaja cilje, ki si jih je bila zadala: preprečiti vsako novo priseljevanje Židov v Izrael, spodkopavati gospodarske temelje Izraela, uničevati njegovo turistično industrijo in dati Izraelu vedeti, da jim bo v prihodnosti življenje v ozračju terorizma nemogoče.

Nova vlada v Kongu — Brazzaville. — Predsednik Konga — Brazzaville Messembe-Debat je sestavil začasno vlado. Za novega obrambnega ministra je imenoval poročnika Poigneta, ki je bil po nedavnem vojaškem udaru imenovan za šefa države, kar pa je ostal le en dan. TASS pa poroča, da so predstavniki armade in korpusa državljanske obrambe sklenili ustanoviti nacionalni komite revolucije.

Predlogi na konferenci o Biafri. — Na seji mirovne konference v Adis Abebi, kjer predstavniki nigerijske vlade in secesionistične Biafre poskušajo najti rešitev, ki bi končala krvavo državljansko vojno, je nigerijski predstavnik predlagal, naj bi ustanovili tuje sile, ki bi jih osnovala Etiopija, Indija in Kanada, pogoj za to pa je, da se Biafra odpove svojim načrtom o odcepitvi.

Nixon kandidat republikanske stranke. — Na glasovanju v Miami Beachu je 55-letni Richard Nixon prepričljivo zmagal; tako se bo novembra letos s kandidatom demokratske stranke pomeril na volitvah predsednika ZDA. Nixonov najmočnejši tekmecek Rockefeller je republikancu obljubil vso podporo v nadaljnji kampanji pred predsedniškimi volitvami.

Hudi spopadi v Južni Kitajski. — Oboroženi spopadi v Južni Kitajski se nadaljujejo. Zidni plakati, ki vsakodnevno obveščajo ljudi o politični situaciji v deželi, zatrjujejo, da so se nasprotniki nove oblasti vhitopili v tovarne in vrste kmetov. Vojaška poveljstva so izdala ukaz, da je treba te nasprotnike uničiti. Več ljudi so obsodili na hude kazni zaradi »klevetanja« Mao Ce Tungu.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Delavnost ZB Koroška vrata

ZB NOB Koroška vrata v Mariboru je prav gotovo med najbolj delovnimi političnimi organizacijami v tem mestu. Na razgovor smo povabili njenega predsednika ALOJZA CVETKA in tajnika CVETKO ZILAVEC, ki sta nam v imenu te organizacije povedala:

»Odbor združenja dela vedno v celoti in je tudi zelo iznajdljiv. Njemu gre zasluga, da smo v več primerih lahko denarno pomagali socialno šibkim borcem. Razen tega smo z njegovo pomočjo in s sodelovanjem z občinsko ZB NOB občine Maribor pregledali, če so borci našega terena upravičeni do priznanj. Z našega območja je več borcev odšlo na ključna in druga zdravilja. Lahko rečemo, da smo na tem področju precej storili. Posebno pereč problem je tudi na našem terenu stanovanjsko vprašanje. Uredili smo več stanovanjskih pri-

merov, vendar imamo še primere, ko borci nimajo stanovanj.«

S CIM SE CLANI ODBORA SE UKVAMJAJO?

»Razni tega stalno obiskujemo bolne borce, ki se zdravijo doma ali v bolnišnici in jih simbolično obdarimo. Vsako leto posvojimo materne padlih borcev in njihove otroke. Spremljamo šolske otroke in ob tem ugotavljamo, da otroci padlih borcev še kar dobro napredujejo. Poleg tega vsako leto proslavimo vse važnejše praznike in obitnice in običajno pomembna obletja na našem območju. Pri teh proslavah nam zelo pomagajo člani moskega pevskega zbora Partizan in Maribor, terenske organizacije, posebno pa krajevna skupnost Koroška vrata, ki nas tudi kdaj pa kdaj v naših prizadevanjih finančno podpre. Da bi se med seboj bolje spoznali, pripravimo vsako leto tovariško srečanje s kulturnim progra-

mom. Pri tem nas poleg pevskega zbora Partizan podprejo večja in manjša podjetja v Mariboru. Takšno srečanje smo priredili pred kratkim v domu JLA. Udeležilo se ga je veliko borcev našega ZB, pa tudi iz ostalih ZB Maribora. V imenu odbora se zahvaljujemo vsem, ki so nas na kakršenkoli način podprli in pripomogli, da je to srečanje tako dobro uspelo. Posamezni borci obiskujejo šole in tam pripovedujejo o NOB.«

KAJ BI LAHKO SE Povedali O DEJAVNOSTI VAŠE ORGANIZACIJE?

»Naj poveva, da smo lani navezali stike z občinskim odborom ZB NOV v Ljutomeru (tudi pri pri- ložnosti smo s pevskim zborom Partizan in recitacijami izvedli primeren kulturni program in se pogovorili o bodočih medsebojnih srečanjih in sploh o sodelovanju. Pri tem smo okrepili obojestransko sodelovanje. Takšna medsebojna povezava je prav gotovo zelo potrebna, posebno zaradi enotnega reševanja posameznih problemov borcev in pa zaradi izmenjave mnenj in izkušenj.«

IMATE MORDA SE KAKŠNO KRITIČNO PRIPOMOBA NA RAČUN POSAMEZNIH BORCEV?

»Opozoriti želimo, da ugotovljamo, da borci, ki niso v socialno materialnih težavah ali pa oni, ki imajo urejeno stanovanje, in tudi ki prejema primerno priznavalino, niso več delovni. Poraja se občutek, kot da so se umaknili z utemeljitve, češ zdaj imamo vse urejeno in zato ZB NOV ne potrebujemo več. Tisti pa, ki vsega tega nimajo, so zelo delovni.«

D. Miklavc

Borci iz Spodnje Idrije na izletu

28. julija je ZB Spodnja Idrija priredila izlet na Dolenjsko. Izletnike je vodil predsednik Jože Kenda. Izletniki — bilo jih je 50 — so se najprej ustavili v Žužemberku in Dolenjskih Toplicah, nato pa se podali v Rog. O njegovi slavni zgodovini je pripovedoval Alojz Murn, ki se je bil boril v njegovih gozdovih. Po obisku v bolnišnici Jelendol so izletniki ob grobnici počastili spomin na padle junake. Ogledali so si tudi Bazo 20, v Dolenjskih Toplicah pa jih je priletni tovariš Gregorič povedel skozi muzej. Ob koncu izleta so obiskali še Sv. Urh pri Ljubljani.

Udeleženci izleta se zahvaljujejo soferju Andreju Peternelju za varno vožnjo.

Lepo oskrbovan spomenik na Brcah

Po dolgem času me je pot pripeljala v Cerkljo, kraj tolikih spominov na dni, ko smo se partizani borili po višinah Cerkljanskega vrha, Porezna in Kočje. Po obisku z nekaterimi znanci sem se po stiri stazi povzpeli na Brce, kjer stoji spomenik 47 padlim tečajnikom partijske šole.

Ustavil sem se najprej pred ko- zolcem, kjer je na stebrih vzdignjena spomeniška plošča padli 19-letni di- jakinji Milojki Strukej iz Solkana. Prva leta po osvoboditvi je bila zraven plošče pritrjena majhna ste- klena vaza, v kateri je bilo vedno sveže cvetje. Natrgal sem poljskega cvetja, ga povezal v šop in prilepil na žebelj pod ploščo. Potem sem šel naprej k visokemu, belemu obe- lisku. Postal sem pred kamnito ograjo.

Glej, kako lepo skrbijo Cerklja- ni za okolje tega spomenika! Vse je tako čisto okrog obeliskov in zida, ki služi za ograjo. Na veliki gre- dici je polno rožnatega, belega in modrega cvetja. Tam zraven je prid- na roka zasadila okrasno grmičevje, ki ima med drobnimi zelenimi listi še bolj drobne rdeče jagode. Zdi se kot kaplje krvi, ki so oskrbile zelenje naokrog. Na gredici sem vi- del tudi tisti drobni, zeleni planin- ski mah, ki raste samo v višinah naših gor, na Krnu in drugod. Tega je verjetno prinesel z višin neki hvaluden planinec, ki se je v jasni višinski spomin na veliko žrtev 47 padlih tečajnikov.

S tih in hvaležno mislijo na teh 47 žrtev in še 1000 padlih na ozemlju Cerkljanskega, ki so dobili zadnje počivališče v veliki grobnici zraven glavne ceste ob vhodu v Cerkljo, sem se spustil v mrak trga.

A. P-Ogarev

Srečanje na Kališah

V logaški občini se že pri- pravljajo na srečanje medvojni- nih skojcev v naselju Kališe. Srečanje bo 8. septembra ob de- vetih dopoldne. Najprej bo ko- memoracija na mestu, kjer je padel sekretar SKOJ za Logatec Tonček Klobučar. Nato bo to- variško srečanje bivših skojcev- cev ob tabornem ognju. Priredi- telja srečanja ZB Gornji Loga- tec in komisija za obujanje tra- dicij pri ZB NOV občine va- bita nekdanje skojceve z loga-škega območja.

18. avgusta bo v Zürich sre- čanje aktivistk NOB ter članic AFŽ. Organizacijo srečanja je prevzelo ZB Žiri.

V Logatcu se tudi pripravl- ljajo na podelitev domicila ju- rišnemu bataljonu 31. divizije, ki je bil ustanovljen pri Zürich Slavnost bo na občinski praznik 12. septembra 1969.

Komisija za obujanje tradi- cij pri občinskem odboru ZB NOV je mnogo razpravljala tu- di o letošnji proslavi 25. oblet- nice priključitvi Primorske Ju- goslavije. Iz logaške občine bo v Gorico 15. septembra šlo okrog 400 borcev.

Partizansko srečanje v Nunski grabi

ZB NOV Presika, Razkrižje in Štrigova so v Nunski grabi pri- redila partizansko srečanje borcev in aktivistov NOB. Mnogi tova- riši in tovarišice so se tokrat srečali prvič po osvoboditvi. Prišiška organizacija borcev je pripravila kulturni program. V spomin na revolucijo in današnjo izgradnjo je udeležencem partizanskega srečanja govoril sekretar ZB Viktor Pintarič. Po kulturnem pro- gramu so udeležencem priredili družabni večer.

K. M.

Vsaka hiša — kot takrat

Na Orehku pri Kranju kon- čujejo zadnje priprave za od- kritje spomenika njihovim 22 žrtvam fašističnega terorja. Obe vasi — Orehek in Drulovka, ki sta bili takrat v osvobodilni vi- hri povezani, sodelujeta tudi v sedanjih pripravah na dostoj- no oddolžitev svojim padlim. Zanimivo je, da je domala vsa- ka družina oziroma hiša dala po 1.000 starih dinarjev prispevka za postavitev spomenika in da so ob tem omenjali zbiranje hrane za partizane, kot je bilo nekoč. Slovesno otvoritev, ki bo v nedeljo, 18. avgusta, bodo pro- slavili tudi s športnimi in kul- turnimi nastopi.

K. M.

Poizvedujemo

Dne 13. januarja 1943. leta je Can- karjeva brigada napadla italijansko in belgaristično postojanko na Frimškovem pri Litli. Tam je v bo- jih padlo več borcev, med njimi tu- di moj oče — komisar 1. čete 1. ba- taljona — Albin Stefančič-Hrast iz Stare vasi pri Videm-Krškem. Po- kopan je v skupnem grobu na tam- kajšnjem pokopališču. Prosim pra- žive borce za natančnejše podat- ke in morda tudi za imena ostalih padlih. Na skupnem grobu padlih borcev je le skromna plošča brez napisu primkov padlih. Meni sicer primki ostalih padlih niso znani, vem le, da je z mojim očetom pa- del tudi Jože Gorenc-Pepi iz Kosta- njevice na Krki.

Albin Stefančič,
Kotnikova 3,
Ljubljana

Oddolžitev pri Bobovku

Prebivalci Kokrice in Pre- doselj pri Kranju so že vsa zad- nja leta s hvaležno in spoštljivo dostojnostjo postavili obletja svojim padlim za svobodo, ure- dili njihova grobišča in se ob vsakem večjem prazniku ali do- godku spominjali teh krajev s primernimi komemoracijami, cvetjem in urejanjem okolja. Ob letošnjem njihovem kraje- vem prazniku 11. avgusta pa so se odločili za ponovno oddolži- tev trem žrtvam, ki so padle na njihovem območju pri Bobov- ku. To so bili Alojz Snedec iz Kokrice, ki je tu padel v heroj- skem boju z nadmočnim sovraž- nikom, in Senk Janez iz Predo- selj ter Svetel iz Senčurja, ki sta bila na tem mestu zverinsko mučena in ubita. Na veliki ma- rmonatni skali, ki so jo tam po- stavili in nanjo vpisali imena teh borcev, želijo pustiti zgodo- vini še en spomin na tiste re-

volucionarne čase. Njihova bor- čevska organizacija, krajevna skupnost, SZDL, KUD, kmetij- ska zadruga in druge organizaci- je se pripravljajo, da bodo le- tošnje krajevno praznovanje znova obležili z revolucionarno preteklostjo, ki je vsem omogo- čila današnje, mirno življenje in srečnejše dni.

K. M.

Obvestilo

V nedeljo, 1. septembra ob desetih dopoldne bo v Met- liki osrednja proslava 25. obletnice ustanovitve 15. SNOUB in 25. obletnice usta- novitve oficirske šole pri Glavnem štabu, Vabljani so borci 15. SNOUB, oficirske šole pri GS in drugih enot, ki so se borile na območju Dolenjske in Bele krajine.

OB TABORNEM OGNJU

ker ni šikaniral in pretepal le Rusov in Poljakov, ampak se je lotil tudi svojih rojakov, mladih fantov z Goriškega, ki so prišli v taborišče spomladi leta 1944. Od vseh teh štirih je ostal menda živ le Fornazarič, ki živi sedaj v Tolmini. Ne imenujem tega na- šega rojaka, ker tega ne maram, če bi pa slučajno čital te vrstice ali morda slišal o njih, naj ve, da se ga kapo Martin spominja kot človeka sebi enakega.

Kapo Martin je imel sicer tudi nekaj dobrih lastnosti, katere smo znali izkoristiti. Bil je strasten kadlec in vsled tega smo tu pa tam dobili kakšne cigarete, ki so bile njegova poslastica. Ta- krat se je zavlekel v kakšen kot delavnice ali skladišča in tam vlekli svoje cigarete, ne da bi se zmenil za nas. Prav tako je bilo ob letalskih alarmih, ko so se civilni moštvi, ki so nadzo- rovali naše delo, in esesovci umaknili v zaklonišča in je kapo Martin poiskal kakšen skriti kot, to še posebno zadnje leto vojne.

S kapo Martinom sva se pogovarjala kake pol ure, med tem ko sta njegova žena in morda kakih 20 let star sin čakala v avtomobilu, saj gotovo nista vedela, s kakšnim »prijateljem« se le-ta pogovarja. Naslova mi ni dal in tudi oglašil se ni pri meni na povratku, čeprav sem ga povabil in mu dal svoj naslov.

Srečko Sorli

Že so pretekla dolga leta od tedaj, ko je propadla nacistična Nemčija in so se vračali na svoje domove preživeli interniranci koncentracijskih taborišč. Počas gredo v pozabo tedanji težki časi in le ob srečanju znancev se obujajo spomini na težko življenje, a tudi na tovarištvo, ki je imelo takrat tako veliko veljavo.

Čudno naključje me je pred kratkim zopet spomnilo na kon- cent, taborišče Flossenbura, ko sem srečal nekdanjega kapoja »špenglerai komande« v Flossenbura, Martina Richterja. Vra-

decembra 1943 do aprila 1945 nas je seznanil, da smo dovolj dobro poznali drug drugega.

Kapo Martin, nemški kriminalce, je bil eden tistih podivja- nih kapojev, ki niso poznali usmiljenja in ki je šele podiral, ko je koga tako udaril, da se mu je ulila kri. Divje je nato udarjal in bral žrtev ne glede na narodnost, pa čeprav je bila — Nemec. Ko sem mu to oponesel, se je kar nekam začudil in de- jal, da mene osebno ni nikdar udaril, da pa moram razumeti tedanje življenje v taboriščih, kjer so nekako izgubili živce in

podivjali spričo dolgoletnega življenja za žično ograjo. Povedal mi je, da so ga proti koncu vojne poklicali v nemško vojsko, kot tudi večje število drugih nemških kriminalcev, katerih je bilo več ubitih. Povedal mi je nekatera imena, a se jih nisem več spominjal. Za nekdanjega kapoja kamoloma in »rumpelsbah komande« pa je dejal, da so ga že proti koncu leta 1943 še z nekaterimi drugimi kapoji odpeljali v drugo taborišče in da so jih menda tam pobili.

Kapo Martin mi je zatrjeval, da ni bil eden najslabših in da ni mučil ljudi, no, o tem se nisem hotel z njim prekatati, posebno ko mi je dal za primer našega rojaka, ki je bil v tej komandi predelavec. Res, tega našega rojaka smo se sramovali,

čal sem se iz gozdov na Pokljuki in malo počil ob cesti nad Gorjušami. Pred mehoj se je ustavil avto in iz njega je izstopil srednje visok mož, kakih 55 let star, in me povprašal, kako daleč je še do Bohinjskega jezera. Avto je bil nemške znamke in možki je seveda govoril nemški. Pozorno me je ogledoval, da mi je bilo kar nerodno in naposled vprašal, če nisem bil morda v tabo- rišču Flossenbura v času vojne. Pritrdil sem mu in on je takoj dodal, da se me spominja, kot onega starega Slovence, kot me je vedno imenoval, ker sem bil v onih letih že zelo osivel. Spomnil se je tudi, da sem imel nizko številko zapornika, in tudi na Ja- neza Makovca, s katerim sva bila vedno skupaj. Ni vedel sicer za imena, saj ta v taboriščih niso ničesar pomenila, le čas od

Srečanje s kapojem iz Flossenburga

Bilo je 7. februarja 1944 pri Hrastju...

Mnogo dogodkov iz naše osvobodilne vojne in revolucije so razni pisci že obdelali in opisali, vendar ne dovolj točno in temeljito. Med drugim je v »Hronologiji oslobodilaške borbe naroda Jugoslavije 1941—1945« na strani 688 za 7. februar 1944 zelo na kratko zapisano, da je v okolici hriba Javorščice — vasi Ravnice (pri Pilštajnu) 14. divizija imela hude boje z deli 18. polka nemških »deželnih strelcev«. Avtor je to zapisal, ni pa opisal uspeha tega boja, ki ga je bila Šercerjeva brigada v vasi Hrastje dne 7. februarja 1944. Prav tako je tudi v Terčakovi knjigi »Živi zid« na strani 165 zelo skromna pripomba, da je bila tega dne Šercerjeva brigada na sektorju Žusem

Moj namen je bil napisati nekaj o poteku in uspehih tega boja, saj sem bil udeleženec, razen tega pa sem marsikaj zvedel od domačinov po vojni.

Ko je naša brigada 7. februarja prišla v Hrastje, se je njen 3. bataljon nastanil v treh manjših kmečkih hišah, ki sem jih posnel pred kratkim. Naš cilj je bil odpočiti se po dolgem pohodu in bojih. Bili smo prepričani, da sovražnik za nas ne ve in da smo v vasi varni. Na žalost smo se motili. Nismo vedeli, da živi v bližnji vasi Ječovo zagrizen nacist, šturmfirer »Heimatbunda« Franc Zurej, po domače Ječovšek. O njegovi izdajalski karieri mislim nekaj napisati v nadaljevanju.

Istega dne okoli 13. ure se je od Sentjurja pri Celju sem pripeljal z avtomobilu kolona planinskih lovcev in vermanov. Ko so prispeli do podnožja Košnice, so se izkrcali in krenili dalje peš, da bi pohod ostal v tajnosti. Vodil jih je Franc Zurej, ki je dobro poznal kraj kot domačin, po bližnjicah in skrivnih poteh. Tako naše straže, ki so varovale dostop do Ravnice in Košnice, Nemcev niso opazile pravočasno.

Borci 3. bataljona so pravkar prejemali hrano iz kotlov, ko se je po njih vsula toča krogel iz mitraljezov. Ker smo stali sredi travnika, zaklonov ni bilo. Takoj sta padla vodnik Viktor Kotnik in četni bolničar Andrej Telič, Matija Turšič, deseter iz 1. čete, pa je bil huje ranjen. Ni bilo mogoče misliti, da bi rešili pratež in zalogo hrane. Toda težaven položaj ni

omajal naše borbenosti in odločnosti. Hitro smo se umaknili kakih 200 metrov daleč do gozda, čeprav so divje streljali na nas, ko smo se prebijali mimo hiš. Na robu gozda Trelež smo sprejeli boj in vztrajali nekako do 16. ure. Sovražnik nas je večkrat skušal pregnati z ostrimi napadi, vendar se mu kaj takega ni posrečilo, čeprav smo si večkrat prišli tako blizu, da nas je ločila samo gozdna pot. Tedaj sem prvič videl vermane v njihovih rjavih uniformah, ko so se približevali našim položajem pred Nemci. O položaju sem takoj obvestil brigadni štab, ta pa je ukazal 4. bataljonu, naj se skriva prebije sovražniku za hrbet in ga napade. Ta bataljon je kmalu posegel v boj in z minometalskim ognjem napravil v sovražnikovih vrstah precejšnjo zmedo.

Tako smo postali mi gospodarji položaja in sovražnik je začel bežati. Preostala mu je edina prosta pot za umik — po grapi potoka, ki teče skozi Hrastje proti južnemu pobočju Zusma.

V tem boju smo imeli tri mrtve, Nemci in vermani pa so imeli po izpovedi domačina Jakoba Pelka 7 mrtvih. Oficir planinskih lovcev Egger je bil hudo ranjen. Ujeli smo dva nemška vojaka, po narodnosti Poljaka, ter šturmfirerja Zureja. Med našim jurišem mu je zmanjkalo streliva in nam je prišel v roke skoraj brez odpora. Zastržili smo ujetnike, Zurej je pozneje prejel zaslužno kazen.

Nemci in vermani so morali zbežati tako naglo, da od zaplenjenega prateža niso odpeljali s seboj nič drugega kot eno samo mulo. Domačin Jože Kastelic jo je moral odgnati proti Košnici, od tam dalje pa so jo gnali Nemci sami.

Nemcem ni uspelo odnesti niti svojega oficirja Eggerja. Zato so ga pustili v Hrastju v hiši Franca Bobeka. Ta je na zahtevo ranjenca moral skriti uniformo in brzostrelko pod posteljo. Ko so naši borci prišli v Bobekovo hišo, jih je ranjenec v hudih mukah zaradi rane v trebuhu prosil, naj ga ne ustrelijo, češ da je po materi slovenskega rodu. Odzvelo mu mu uniformo, opremo in orožje ter ga pustili ležati. Po našem odhodu je ostal Egger še cele tri dni pri Bobeku, potem pa je prišla ponj sovražnikova patrulja ter ga odpeljala v celjsko bolnišnico, kjer je čez sedem dni umrl. Medtem ko je Egger ležal pri Bobeku, je gospodarja stalno prosil, naj gre po zdravnika, ta pa se je izgovarjal, da je najbližji zdravnik v Sentjurju; do tam pa so pota nevarna zaradi partizanov.

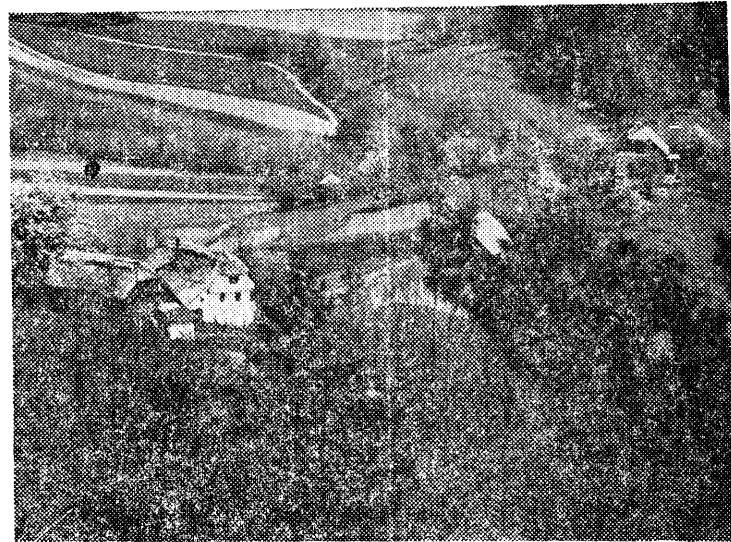
Pred smrtjo je Egger prosil svoje tovariše, naj Bobeka ustrelijo, ker je zagrizen »bandit«, otroke in ženo pa naj pustijo pri miru.

Po Eggerjevi smrti je prišel v Hrastje njegov 12 ali 13-letni sin v uniformi »Hitlerjugenda«, oborožen z brzostrelko. Grozil je domačinom, da bo masčeval

očeta. Bobeka so aretirali in odpeljali v celjske zapore, po 32 dneh pa so ga izpustili.

Že leta 1944, pa tudi po vojni, so se med domačini v Hrastju in okolici širile govorice, da je bil Franz Steindl, vodja štajerskega »Heimatbunda« za boj v Hrastju odlikovan z zlatim odlikovanjem, čeprav je bil za Nemce edini uspeh nekaj mrtvih partizanov, hude lastne izgube in — ujeta partizanska mula.

Ignac Miklič

TRI DOMAČIJE V HRASTJU, KJER JE BIL 7. FEBRUARJA 1944 NAPADEN 3. BATALJON ŠERCERJEVE BRIGADE

Priprave na proslavo v Kočevju

Na seji izvršnega odbora občinske konference SZDL Kočevje so razpravljali o pripravah na praznovanje 25-letnice zborna odposlancev slovenskega naroda, ki je bil v dneh od 1. do 3. oktobra 1943. leta v Kočevju in se ga je udeležilo 572 izvoljenih delegatov in številne druge delegacije. Ob pregledu priprav so ugotovili to, da so do sedaj že mnogo storile borbevske organizacije v tesnem sodelovanju z občinskim odborom zveze združenj borcev NOV.

Zasedanje zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju je eden izmed najbolj pomembnih dogodkov v naši revoluciji in razvoju ljudske oblasti v času štiriletnega boja; zato njegov jubilej čim bolj svečano proslavimo. Da bi dogodke iz tistih dni živo predstavili mlajši generaciji, je Zveza prijateljev mladine Slovenije v sodelovanju z Zvezo združenj borcev NOV, občinskimi zvezami iz SR Slovenije in družbeno političnimi organizacijami ter občinsko skupščino Kočevje pričela priprave za pohod in zbor slovenskih pionirjev v Kočevju, ki bo dne 31. avgusta letos. Po do sedaj predvidenem programu

mu bo na ta dan obiskalo Kočevje okoli 2500 pionirjev iz vseh krajev Slovenije in okoliških krajev Kočevja.

Slovenskim pionirjem se bodo tega dne pridružili tudi jugoslovanski in sovjetski pionirji, ki bodo po poteh udeležencev II. zasedanja AVNOJ prišli skozi Kočevski Rog v Kočevje. Te pionirje bodo spremljali nekateri preživeli borci iz posameznih jugoslovanskih republik in nekateri heroji druge svetovne vojne iz Sovjetske zveze. Ta pohod bosta organizirala uradništvo Malih novin in Pionirski list.

Ob tem pohodu bo s sodelovanjem republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV in založbe Mladinska knjiga iz Ljubljane izšla posebna brošura »Ob 25-letnici zasedanja kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda«. Posebej bo obdelala priprave na ta zbor in potek zbora ter posredovala nekatere pomembne dokumente, ki so bili sprejeti na zborovanju pred 25 leti. Brošuro bodo prejeli vsi pionirji — udeleženci pohoda in pozneje vse šole v Sloveniji.

Po do sedaj predvidenem programu je določeno, da bodo pionirje v Kočevju sprejeli

nekateri preživeli udeleženci tega zbora in med temi tudi predsednik Zveze združenj borcev NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka, ki bodo pionirje seznanili tudi z drugimi dogodki iz časa NOB na Kočevskem.

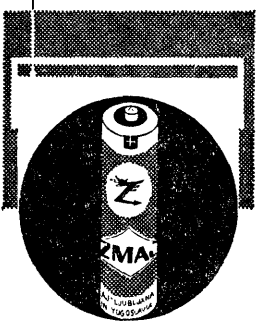
Člani izvršnega odbora so sklenili, da bi vse prireditve v mesecu septembru vključili v okvir tega praznovanja. Tako bo v tem mesecu in prvih dneh več prireditev in proslav. Kočevski gasilci bodo proslavili 90-letnico obstoja gasilstva na Kočevskem, preživeli udeleženci IX. slovenske narodno-osvobodilne brigade bodo proslavili 25-letnico ustanovitve te borbeno partizanske enote. Na tem sporedu bo tudi več športnih srečanj.

Tudi v prazničnih dneh bo več prireditev in med temi bodo na novem kočevskem pokopališču odkrili spomenik padlim borcem z grobnico. Pričakujejo, da se bodo slavja ob tem jubileju in občinskem prazniku 3. oktobra udeležili preživeli udeleženci kočevskega zbora in ostali predstavniki vseh občinskih skupščin iz Slovenije ter zastopniki vseh borbevske organizacije.

V. DRAGOS

**ZA VAŠ
TRANZISTOR
GRE!**

**BATERIJE
za tranzistorje**

- specialno za tranzistorje nova baterija SUPER PL po angleški licenci VIDOR
- 50 % daljša življenjska doba
- plastična prevleka onemogoča izločanje kisline
- izredno natančne mere
- elektronska kontrola kvalitete

**TOVARNA BATERIJ
ZMAJ
LJUBLJANA**

Proslava 50. obletnice bojev za severno mejo v Tržiču

V soboto, 3. avgusta dopoldne, so se zbrali v sejni dvorani občinske skupščine Tržič nekdanji borci za severno mejo iz Tržiča in okolice, sami stari, sivolasi možje. V okviru prireditve občinskega praznika jim je predsednik občinske skupščine tov. Bizjak ob 50. obletnici bojev za severno mejo priredil sprejem. V svojem pozdravnem govoru je predsednik Bizjak poudaril velike zasluge teh veterani, da je ostala severna meja naše slovenske domovine tam, kjer danes je, in da ne teče mnogo nižje. Za tople besede se mu je v imenu prostovoljcev-borcev zahvalil podpredsednik republiškega odbora Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918—1919 tov. Lojze Ude iz Ljubljane, ki je ocenil takratne borbe s političnih vidikov, drugi predstavnik tega odbora tov. Steudekar pa je navzočim borcem pojasnil prizadevanje Republiškega odbora za uzakonitev pravic borcev za severno mejo in s tem v zvezi omenil svoj govor na sejah republiškega in socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SRS, ko sta razpravljala o osnutku zakona o borcih za severno mejo 1918—1919.

Sprejema so se udeležili tudi predstavniki ZZZB NOV in drugih družbenih organizacij. Zlasti so bili stari borci zadovoljni, da je prišel mednje tržički ljudski poslanec in član Izvršnega sveta tov. dr. Ernest Petrič, se zanimal za njihove vsakdanje težave in z njimi tovariški kramljat kot s starimi prijatelji.

Sprejem se je razvil v pristrno tovariško slavo. Stari borci so obujali med seboj spomine na takratna zgodovinska dogajanja in borbe, zlasti pa so bili mnogi veseli, da so se po toliko letih zopet videli in pogovarjali s svojim tedanjim poveljnikom tržičski prostovoljcev tovarisem Lojzotom Udetom.

Stari borci so bili ob sprejemu še zlasti veselo presenečeni nad tovariško prisrčnostjo predsednika občinske skupščine tovariša Bizjaka, ki se je med njimi živo zanimal za njihovo vsakdanje življenje.

Prijetno srečanje je bilo končano s slovensko pesmijo, ki so jo v tovariškem krogu skupno zapeli stari in mladi tržičski borci.

F. Št.

NOVA GORICA

Srečanje nekdanjih borcev 4. bataljona 2. brigade VDV na Vogrskem

Preživeli borci 4. bataljona 2. brigade VDV se bodo letos zbrali na tovariškem srečanju v partizanski vasi Vogrsko na Goriškem. Srečanje bo v okviru praznovanja ob 25-letnici vstopa vstaje primorskega ljudstva. Srečanje organizira pripravljani odbor 4. bataljona VDV v sodelovanju z organizacijo Zveze borcev Vogrsko in drugimi organizacijami.

V programu na tem srečanju bodo sodelovali: domača godba na pihala in godba garnizona JLA iz Tolmina, pevski zbor z Vogrskega in šolska mladina. Gledališče iz Nove Gorice bo izvedlo pester kulturni program. Nastopali bodo tudi nekdanji člani kulturniške skupine IX. korpusa s svojimi šaljivimi točkami. Kot govornika bosta nastopala predstavnik Zveze borcev Vogrsko in predstavnik bataljona. Organiziran bo obisk nekaterih domačin in posameznikov, ki so najhčeje žrtvovali za NOB.

Za udeležence bo poskrbljeno partizansko kosilo z dobro kapljico. Po predvidenem slavnostnem sporedu bo veselo rajanje, za veselo razpoloženje bo poskrbel orkester JLA iz Tolmina in domača godba.

Odbor vabi na to srečanje vse preživle borce 4. bataljona VDV, vse tiste, ki so sodelovali z enotami tega bataljona in drugo prebivalstvo.

Srečanje bo 18. avgusta ob 9. uri na Vogrskem, kjer je bilo med NOB žarišče upora, zatočišče mnogih borcev in aktivistov na Goriškem.

Odbor

Še enkrat: Ali je to res prekršek?

V predzadnji številki »TV 15« je bil objavljen članek, v katerem se je tajnik ZB Zavodnje Šentvid pritožil na izredno ne-kulturne način, da šofer našega podjetja ni hotel ustavitv ob grobovih talcev na Frankolovem.

Moramo priznati, da šofer res ni ravnal popolnoma prav, kljub temu, da je vodjo potovanja opozoril, da lahko ustavi nekliko pred grobovi ali za njimi, poleg grobov pa je težko ustavljati, ker leže ob cesti I. reda (ovinki, prehitavanje prepovedano) in se s tem ovira promet, posebno sedaj, v sezoni.

Šofer izjavlja, da je imel namen ustaviti 150 m naprej od grobov, pri hiši št. 76, kjer se po navadi avtobusi ustavljajo. Ker ni ustavil tik ob grobovih, mu je vodja potovanja dejal »Naprej« in zato je šofer vožnjo nadaljeval.

Zadevo smo si ogledali na kraju samem v prisotnosti predstavnika UJV Celje in ugotovili, da je pri prvem grobu talcev v smeri Maribor—Celje sicer možno zaustaviti vozilo, seveda s potrebnimi prometno-

varnostnimi ukrepi. Res pa je najbolj primerno za ustavljanje pri navedenih hišah ob cesti.

Šofer torej ni dejal, da so mu na upravi podjetja tam prepovedali ustavljati in verjetno tudi ni slutil, da bo v bistvu sporazumna odločitev za vožnjo naprej sprožila tako obtožujoč članek.

V članku odločno zavračamo podtikanje Franca Šmona o izdajanju podobnih navodil od uprave podjetja in tudi odločno zavračamo besednjak, ki ga je uporabil v tem članku. V našem kolektivu je veliko članov ZB in smo zato še toliko bolj prizadeti, saj tak članek škoduje ugledu podjetja, še bolj

pa osebno žali člane ZB tega kolektiva.

Zapišemo lahko, da smo v letošnjem letu prepeljali več tisoč izletnikov k raznim spomenikom iz NOB in so bili vsi zadovoljni. Člani ZB imajo pri nas v večini primerov tudi razne popuste na cene in smo tako prepričani, da zadovoljivo opravljamo izletniške vožnje. Za izraze v članku si bomo morali iskati zadoščenja pri rednem sodišču.

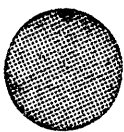
Omenjamo tudi, da je šofer ob koncu vožnje od izletnikov prejel lepo denarno nagrado.

O zadevi smo hoteli zvedeti kaj več resnice in smo zato obiskali vodjo potovanja župnika

Franca Šmona pri cerkvi sv. Petra, Zavodnje, pri čemer je bil prisoten tudi takratni šofer. Res, da nas je sprejel v župnijskem uradu, vendar se ni bil voljan kaj dosti pogovarjati; zahteval je le odlok, ki prepoveduje ustavljanje ob grobovih talcev. Na naše vprašanje — v prisotnosti šoferja — če je šofer res izjavil, da je podjetje prepovedalo ustavljanje, je odgovoril le: »Ne vem.«

Upamo, da bomo od drugih izletnikov zvedeli kaj več, kar bo, omogočilo dokončno presojo nepriljetne zadeve.

Avtoturistično podjetje
»Izletnik« Celje

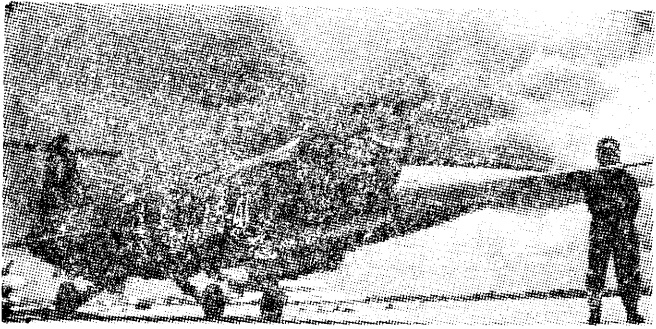
V trgovski hiši NAMA, Tomšičeva 2 in poslovalnici ELITA, Čopova 7
RAZPRODAJA LETNEGA BLAGA:

- ženska, moška in otroška obutev
- ženska in otroška konfekcija
- ženske bluze, spalne srajce in pižame

POPUST OD 30% DO 50% — IZKORISTITE UGODEN NAKUP

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Dardanelska operacija sodi med večje neuspehe zaveznikov v prvi svetovni vojni. Zgodovinarji pa si še vedno niso enotni v ocenah, kdo je krivec tega poraza.

KDO JE KRIV ZA PORAZ V DARDANELAH

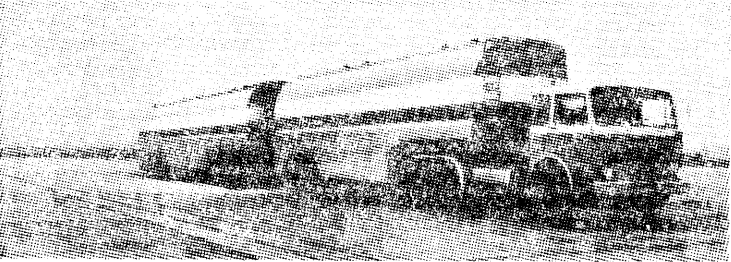
(Nadaljevanje in konec)

Novosti italijanske letalske industrije

Novo italijansko letalo za taktično podporo in izvidniško dejavnost Fiat G. 91Y se od starega letala Fiat G. 91 razlikuje po velikosti in po dveh reaktivnih motorjih, ki imata po 1850 kg potiska. Prvo serijo, ki vsebuje 25 letal, je naročilo italijansko mornariško letalstvo.

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Skupina italijanskih podjetij pod vodstvom Fiat je izdelala 165 prestrelalcev ameriške konstrukcije F-104S »Super Starfighter«, ki pa so posebej prilagojeni za italijanske razmere. Letala dosežejo hitrost 2.400 km na uro, oborožena pa so z raketami »sparrow« in »sidewinder«, ki imajo infrardečo glavo.

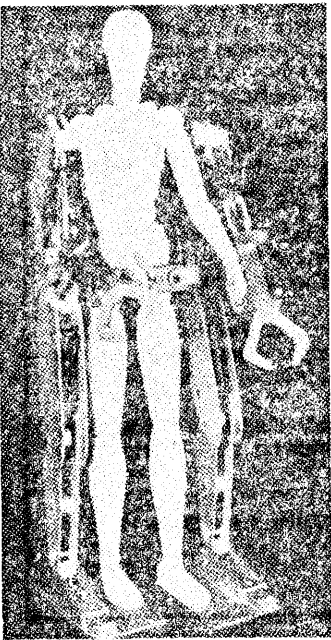
Na sliki vidimo novo cisterno Viberti JS. 90, v katero gre 90.000 litrov goriva, pri prazenju pa iz nje izteka po 4400 litrov goriva na minuto.

Britanski težki helikopterji

Britanska vojska uporablja za prevoz težjih tovorov več vrst helikopterjev, med njimi tudi »belvedere«, ki ima dva motorja, in »wessex II«. Na sliki vidimo helikopter »wessex II« ob prevozu terenskega vozila. Ta helikopter je namenjen predvsem za dovažanje raznega materiala na bojišče, pa tudi za prenašanje tovorov na obalo med desantnimi operacijami.

Človek z mehaničnimi mišicami

Vojaški laboratorij za inženirsko raziskovanje in razvoj ameriške vojske že precej časa preizkuša mehanične mišice, s pomočjo katerih lahko tudi navaden človek dviga, spušča in prenaša do 700 kg težke tovore. Da bi to delal, mu ni treba prav nič drugega, ko da »vstopi« v mehanično ogrodje in s svojimi mišicami premika mehanizme mehaničnih mišic. Princip delovanja tega mehaničnega ogrodja je zasnovan na povečanju človekove moči prek posebnega meh-

hanično-hidravličnega sistema, to pa do razmerja 25:1.

Glede na to, da ima človek v rokah 27,3 kg sile, bo to s pomočjo mehaničnih mišic povečal na približno 680 kg. Vojaški strokovnjaki pričakujejo, da bo prototip teh mišic pripravljen za obratovanje še v tem letu.

Petindvajsetega aprila 1915. leta je ob zori priplulo pred polotok Galipoli na stotine zaveznikov ladij. Med njimi je bilo kakih sto vojnih ladij z devetnajstimi oklopnimi. Zavezniki ekspedicijski korpus je štel 70.000 mož, izmed katerih je bilo 13.000 Francozov. Na nasprotni strani pa je bila dobro oborožena in utrjena turška vojska, ki je imela kakih 80.000 mož, poveljeval pa ji je nemški general von Sanders.

Anglo-francosko izkrcanje

General Hamilton je sklenil, da se bo s svojimi enotami izkrcal na rt Heles, medtem ko bodo Francozi izvedli diverzijo na Koum Kalehu, ki leži na azijski strani dardanelske ožine. Britanski vojaki pa so se razen tega izkrcali tudi v Besiki, kjer niso našli na nikakršen sovražnikov odpor. Njihov poveljnik je takoj zahteval

jevo na polotoku. Takrat pa še ni vedel, da ima pred seboj nekakega podpolkovnika, Mustafa Kemala po imenu, ki je kasneje postal reformator Turčije in ki ga poznamo kot Kemala Atatürka.

Tudi ta general se je želel vrniti na ladje, toda Hamilton se s tem ni strinjal in je na obalo poslal še nove enote. Britanski vojaki so na obalah, kjer so se bili izkrcali, marsikje našli mine ter na najrazličnejše druge ovire.

PO 48-urnih bojih so le vzpostavili kakih pet kilometrov dolgo fronto. Čeprav so jo okrepili z novimi britanskimi in francoskimi enotami, so v naslednjih treh dneh sprčo ogorčenih turških protinapadov napredovali le za nekaj sto metrov.

Neuspeh

Štirinajstega maja se je v Londonu sestal vojni svet, ki je razpravljaval o razmerah na območju Dardanel. Ugotovili so, da niso niti najmanj ugodne. Operacija je bila neuspešna, vsak neuspeh na Bližnjem vzhodu pa ima resne posledice. Da bi rešila, kar se je še dalo rešiti, je londonska vlada poslala Hamiltonu nove okrepitve. Prav takrat pa so Nemci začeli podmorniško vojno in so že v prvih dneh, 25., 27. maja, potopili dve britanski oklopnici. Podmorniška vojna je vse postavila na glavo, kajti enotam, ki so se borile s Turki, je bilo treba prav vse, celo vodo, dovažati po morju.

Navzlic temu zavezniki še niso odnehali. Takrat je imel francoski ekspedicijski korpus že 40.000 ljudi, 10.000 konj in mul ter 2000 vozil. Angleži so imeli 120.000 mož, dodatno pa so v Suvlu izkrcali še štiri divizije.

Vendar tudi s tako močno vojsko niso mogli doseči nobenih pomembnejših uspehov. Na Anglosaksonce je pogubno delovala tudi smrtonosna klima. Zaveznike enote so redile bolezni toplih krajev, kot so griža, malarija in druge. Samo z enega francoskega položaja so morali poslati v bolnišnico kakih 200 bolnikov.

Umik v Solun

Medtem se je začelo novo obdobje vojne. Zaradi dobrih odnosov z Bolgari so Turki lahko poslali nad zavezniško mostišče še 200.000 mož.

Medtem je francosko poveljstvo sklenilo, da bo začelo na območju Soluna novo operacijo in je tja poslalo del enot iz

Dardanel. Desetega novembra 1915 pa je obiskal Dardanele tudi britanski vojni minister Kitchener in pri tem ukazal, naj se britanske enote umaknejo odtod.

Zadnji zavezniški vojaki so se umaknili s turških tal 8. januarja 1916. leta ponoči. Pred tem pa so pometali v morje ogromne količine municije, kajti predvidevali so dolgotrajno vojno.

Izgube zavezniških ekspedicijskih enot so bile zelo hude.

Samo Francozi so imeli izmed 79.000 vojakov, kolikor so jih bili poslani na to območje, 47.000 mrtvih, ranjenih in pogrešanih.

Nastaja vprašanje, kako se je moglo zgoditi, da so zavezniški pretrpeli tako hud poraz v vojni, ki se je naposled končala z njihovo zmago? Na to vprašanje je težko odgovoriti, čeprav vse kaže, da so za vse to še najbolj krivi Britanci, ki pa so svoje napake plačali tudi z največjimi žrtvami.

V strateškem oziru je ta poraz imel hude posledice in zato ni prav nič čudnega v tem, če so si mnogi pisali o tej operaciji prizadevali ugotoviti krivca za poraz. Nekateri dolže Angleže, drugi pa Francoze, toda pravega odgovora na to vprašanje ni še nihče dal. To pa ni nemogoča zadeva, saj vse kaže, da tajni arhivi angleškega in francoskega generalštaba vsebujejo tudi take dokumente, ki bi lahko popolneje osvetlili to zgodovinsko uganko.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Partizani na sliki so v angleških uniformah; tovariš na levi nosi angleški mitraljez. Zatorej moremo datum nastanka fotografije vsaj približno določiti: zima 1944/45. V šotoru na sliki utegne biti skladišče materiala. V ozadju dva partizana zagata deblo. — Bralce prosimo za pojasnilo današnje fotografije.

Tudi F-105 ni brez napak

Hude izgube, ki jih imajo glede letal in helikopterjev v Vietnamu, so Američane prisilile, da še resneje preučujejo, kaj vse bi bilo treba storiti, da bi bili njihovi aparati odpornjši, posadke v njih pa varnejše kot doslej. Na podlagi konkret-

nih ugotovitev pa hitro prilagajajo in preurejajo letala in helikopterje, ki jih uporabljajo na vietnamskem bojišču.

Letala, ki jih imajo sedaj tam, niso namenjena za take naloge. Lahko bi celo trdili, da zahtevam vietnamskega bojišča bolj kot sodobna letala ustrezajo lovci iz druge svetovne vojne in takoj po njej.

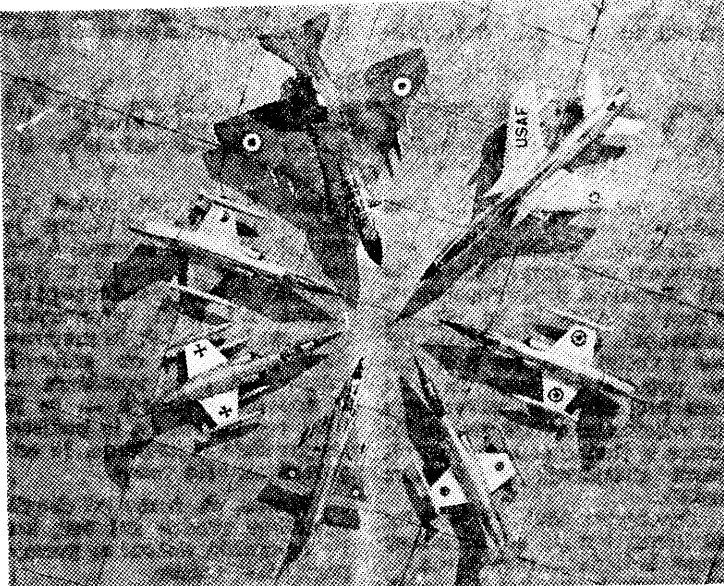
To velja tudi za letalo F-105, ki so ga konstruirali za prenos jedrske bombe na cilj. Oskrbeli so ga le s tankim oklepom. To pa zato, ker bi se moral kot nosilec atomske bombe iznenada pojaviti nad ciljem, kjer ga nasprotnik ne pričakuje. Konstruirali so ga za enkratno uporabo in tako, da lahko prenaša težke tovore. V Vietnamu pa je to letalo dobilo nalogo, naj napada dobro branjena območja okrog Hanoja in Hajfonga, kjer ga je nasprotnikovo protiletalsko topništvo pričakalo s smrtonosnim ognjem in mu običajno preprečilo napade. Razen tega pa je letalo F-105 še veliko in zato toliko bolj cilj za vietnamske topničarje.

Da bi svojo vojno tehniko prilagodili zahtevam vietnamskega bojišča, kar tudi spada med vzroke za tako hude izgube, je ameriško vojaško poveljstvo porabilo v te namene že na desetine milijonov dolarjev.

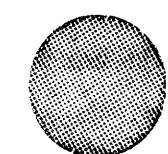
Med drugim so se lotili tudi izpopolnjevanja letal F-105, »phantom« in »corsair«. To je naloga posebne skupine oficirjev v ameriškem vojnem letalstvu.

Pri tem so našli na velike težave in konstruktorji od vsega tega ne vidijo kake posebne koristi. Ni namreč težko preurediti letala, dokler je še v izdelavi, mnogo težavneje pa je to storiti potem, ko je letalo že v uporabi.

Tako na primer ima letalo F-105, kot tudi vsa druga sodobna letala, upravljanje z dvema ločenima hidravličnima krogoma. Toda v tem letalu sta si kroga tako blizu, da zadetek v en krog običajno poškoduje še drugega. Pred adaptiranjem je prihajalo do dvojne okvare, po kateri je poškodovano letalo navadno strmoglavilo. Sedaj pa so s posebnim sistemom pilotu omogočili, da tudi v takem primeru še lahko zadrži letalo v vodoravni legi in da se vrne, če ga spremlja sreča, prek vietnamskih meja, kjer nato izskoči iz poškodovanega letala. Z najnovejšo adaptacijo, ki je že odobrena, niso pa je še izvedli, bodo v letalo F-105 vgradili še tretji hidravlični krog. Z njegovo pomočjo bodo piloti s poškodovanim letalom lahko tudi pristali.

SKUPINA LETAL ZAHODNIH DEŽEL. AMERIŠKI F-105 IMA NA KRILIH NAPIS USAF, Z NJEGOVE LEVE STRANI PA SE VRSTE KANADSKI F-104 »STARFIGHTER«, BELGIJSKI F-104 G »STARFIGHTER«, FRANCOŠKI »MIRAGE III C«, NEMSKI F-104 »STARFIGHTER«, NIZOZEMSKI F-104 »STARFIGHTER« IN BRITANSKI »JAVELIN MK 9«

BELA BARVA
ZA BELO PERILO

mica

V ZELENI VREČKI

ZA STROJNO PRANJE

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Mar najnovejši ameriško-sovjetski razgovori pomenijo

Konec jedrskega tekmovanja?

Bela hiša: Lyndon Johnson je zadovoljen. Medtem ko si snema očala, se smehlja, kakih trideset ambasadov in vsi njegovi ministri, ki so se bili zbrali v veliki plesni dvorani, pa mu ploskajo.

To je zanj zgodovinski dogodek.

Tedaj, ko se je podpisal na dogovoru o jedrski omejitvi, je s tem zaključil dolgoletna, počasna in težavna pogajanja, ki bi jih brez njegove vztrajnosti že zdavnaj prekinili. Sedaj pa je lahko dvakratno zadovoljen: za predsednika, ki odhaja, res ni majhna zadeva, da se mu je posrečilo prepričati kolege v Kremli, naj nemudoma sedejo za zeleno mizo in se dogovore o omejevanju ofenzivnega in defenzivnega orožja.

Takoj za tem je nekoliko teatralno to sporočil pred televizijskimi kamerami tudi svojim rojakom.

DVA ŠKORPIJONA

Medtem ko je govoril, so kamere sovjetskega obveščevalnega satelita »kosmos 224« (ta je nadomestil »kosmos 223«, ki so ga bili izstrelili osem dni poprej, in ga že poklicali nazaj) nad ZDA snemale skladišča in rampe 1054 ameriških medcelin-

skih izstrelkov in 646 bombnikov na tleh, ki spadajo pod strateško zračno poveljstvo (pred letom dni so njihovo število zaradi štednje zmanjšali in skrčili tudi število dežurnih polotov). V oceanskih globinah in pred pristanišče pa so mornarji ruskih ladij bdeli nad tajnimi premiki enainštiridesetih ameriških jedrskih podmornic, oboroženih s 656 raketami »polaris«. Očem Moskve ni prav nič skrito.

Isto velja tudi za Washington: sateliti iz programa 720 A ameriških zračnih sil (ki so nadomestile umetne satelite »samos«) nenehno letalo nad sovjetskimi bombniki na tleh in 1000 rampami za izstreljevanje medcelinskih projektilov, medtem ko močne elektronske prisluškovalne naprave ameriške vojne mornarice brez večjega truda zasledujejo petdeset sovjetskih podmornic (zvečine niso jedrske), ki so oborožene z raketami. Posledica tega je, da v obeh prestolnicah vsak večer lahko nekoliko bolj mirno ležijo k počitku, ker natančno vedo, kaj se dogaja (ali kaj se pripravlja) pri nasprotniku.

Pred petnajstimi leti, ob rojstvu prve hidrogenske bombe, je Robert Oppenheimer (ki je

bil delno tudi njen oče) prero-

koval: »Sedaj smo kot dva škorpiona, ki sta zaprti v isti steklenici in ki sta pripravljena drug drugega ubiti, toda pri tem tvegata tudi lastno življenje.«

pa Združene države Amerike) zbrisejo s karte sveta.

GROMIKO SE STRINJA

Podolgovata pisarna v Beli hiši. Neki uslužbenec stopa pro-

KOSIGIN IN JOHNSON LANI V GLASSBORU: »PRENEHAJMO Z JEDRSKIM STRAHOM!«

Napoved se je že davno uresničila: slovito ravnotežje strahu je doseženo in samo petina vsega razpoložljivega jedrskega orožja (ostanek je povsem odveč) že zadostuje, da Rusijo (ali

ti Johnsonu in mu molji sporočilo iz Moskve:

»Gospod predsednik, Gromiko se strinja z vašim predlogom o razgovorih.«

To je krona enoletnih prizadevanj. V lanskem juniju je Lyndon Johnson v Glassboru zgrabil Kosigina za roke in dejal:

»V imenu človeštva vas prosim, prenehajmo s tem tekmovanjem. To nas preveč stane. Zaradi tega ne moremo modernizirati naših dežel.«

Thompsonu, ameriškem veleposlaniku v Moskvi, je ukazal, naj se pogostejše sestaja z ruskimi voditelji, pa tudi on sam je z Dobrininom, sovjetskim veleposlanikom v Washingtonu, vzdrževal prisrčne stike.

Sedaj se pokajajo. Nihče, pa tudi Lyndon Johnson, si ne dela utvar; to bo trajalo dolgo, zelo dolgo. Nihče ne pričakuje čudežev, kajti ameriško-sovjetski odnosi so nekje pri dnu...

PARIS MATCH

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

»ŽIV JEZIK«

Brž ko je v začetku januarja 1945. leta Šesta proletarska brigada prispela na sremško fronto, je takoj začela iskati stik s sovražnikom, da bi tako zbrala o njem čim več podatkov. V te namene so sestavili tudi posebno skupino, v kateri je bilo sedem obveščevalcev, vsak izmed njih pa je znal tekoče govoriti nemško. Obveščevalci so dobili nemške uniforme z ustreznimi oznakami, radijsko postajo, nemške topografske karte in lahko osebno orožje nemškega izvora. Skupino so skrojno pripravljali za obveščevalno in diverzantsko dejavnost v trikotniku Vinkovci—Cerna—Županja.

Ko je vodja skupine tako zbral in preverjal podatke o razporeditvi 41. nemške trdnjavske divizije, je sklenil, da bo ob poti, ki povezuje vasi Kompletince in Otok, postavil zasedo.

V zasedo je pripeljal zapravljenec z nemškim oficir-

jem. Obveščevalci so nemudoma planili pred konje, jih zaustavili in skušali oficirja ujeti brez streljanja. Toda nemški major je prvi začel streljati nanje. Obveščevalci so mu morali vrniti milo za drago in tako so majorja nevarno ranili. Nato so ga na ramenih prenesli s poti v gozd, ga skrbno obvezali in ga skušali živnega spraviti skozi bosutske gozdove v štab divizije. Toda major jim je spotoma izkrmavel, obveščevalci pa so se morali tako zadovoljiti le z njegovo torbico, v kateri je imel razne operative dokumente. V njih so našli precej dragocenih podatkov o moči, sestavi in razporeditvi 41. trdnjavske divizije, ki se je branila v južnem delu sremške fronte.

Sredi februarja je ta skupina tudi iz zasede ujela nekoga ustaškega kurirja na konju, zastavnika, ki je nosil zaupno pošto v Županjo. Ko so ga nato v štabu divizije zasliševali, je ustaški zastavnik pojasnil še marsikaj o splošnih razmerah na območju Vinkovcev.

Medtem ko se je skupina zadrževala v sovražniškem zaledju, je med drugim zvedela, da bodo imeli v Županji v nedeljo, 3. marca, večji usta-

ški miting, ki naj bi se ga udeležila tudi ustaška generala Metzger in Ustovci. O tem je s šifriranim sporočilom obvestila štab divizije, ki pa je odgovoril, da je treba s pomočjo sodelavca stotnika Ivkoveca, ki je služboval v tej garniziji, ponovno preveriti podatek, nato pa dostaviti natančno skico stavbe, v kateri bi moralo biti ustaško zborovanje. Obveščevalna skupina je ugotovila, da bo to v stavbi ustaškega tabornika, začelo pa naj bi se ob osmih. Razen tega je zbrala še vrsto drugih podatkov. Na podlagi tega je štab divizije zaprosil štab 1. armade, naj Županjo bombardira. To so približno ob devetih storila tri letala.

Takoj zatem je skupina dobila nalogo, naj ujame kakega nemškega poveljnika iz Vinkovcev. Preden se je znočilo, je skupina postavila zasedo tik pred mestom, dva obveščevalca pa sta se pred njo po poti sprehajala, kot da bi to bila kaka nemška patrulja. Ko se je zmrčilo, je prav v njihovo smer krenil neki nemški podoficer s svojim dekletom. Obveščevalca sta zahtevala, naj jima pokaže dovolilnico, ko pa je ta segel v žep po dokumente, sta ga zgrabila in zvezala.

Nenavaden »juriš« na trdnjavo

Knez Nikola in črnogorski oficirji, ki so se bili 23. novembra 1877 zbrali na opazovalnici, so z daljnogledni opazovali turško trdnjavo Golo brdo pri Baru. To se je dogajalo med drugo črnogorsko-turško vojno. Trdnjava je bila, kot že ime pove, na golem hribu in je gospodarila nad morsko obalo. Onstran nje je bila še trdnjava Nehaj, prav tako v strmini.

»Turke so uspehi, ki smo jih bili dosegli, prestrašili. Kljub temu pa za nas ne bo dobro, če jih ne napademo,« je trdil vojvoda Mašo Djurovič.

»Zakaj pa jih ne bi poskušali še bolj prestrašiti? Če pa nam to ne bo uspelo, pa jih lahko zares napademo,« je predlagal eden izmed črnogorskih vodij.

Naslednjega dne se je trdnjavi na Golem brdu z belo zastavo v roki približal spiški barjaktar. Turki so zanj vedeli, da je velik junak, in so ga zato spoštovali. Odpri so mu vrata in ga spustili v trdnjavo.

»Sami vidite, daimate nobenih izgledov in da je za vas

najbolje, če se vdate,« je rekel barjaktar turškemu bimbaši (majorju). »Če pa tega ne boste storili, vas bomo naskočili in brez usmiljenja pobili!«

Bimbaša si je pogladil lepo negovane brke in zamišljeno potegnil dim iz dolgega čibuka.

»Govoriš pametno kot Salomon. Zavzeli ste celo Nikšić, ki je vsekakor večje in močnejše mesto kot Golo brdo... Toda, če se vdam, mi bo dal vojni svet iz Carigrada odsekati glavo! Da pa mi bi ostala glava cela, moram svojo nalogo dobro izvesti. Ko boste napadli z južne strani, bom dal streljati proti severu in še to z manevrskimi naboji. Potem ne bo moja krivda, če se vam bo posrečilo osvojiti trdnjavo. Pričakujem pa, da boste meni in mojim zabito (oficirjem) izplačali po šest zlatnikov, nizamom (vojakom) pa dali po dvojne obroke, saj žive v velikem pomanjkanju.«

»Želim si, da bi sultan imel še mnogo tako pametnih oficirjev!« ga je pohvalil barjaktar, nato pa opozoril: »Samo pazite

se, če nas boste skušali prevarati!«

»Na častno besedo sultanovega oficirja se lahko povsem zanesete,« ga je pomiril turški major.

Se isto noč je pred Golo brdo prišlo štiristo črnogorskih vojakov, ki so s seboj prinesli petdeset lestev. Odtod pa je nekaj sto Črnogorcev krenilo še proti Nehaju.

Takoj zatem se je s trdnjave začelo gromozansko streljanje. Medtem so Črnogorci na drugo stran obzidja, ki ga ni nihče branil, naslonili lestve in se povzpeli na zidove. Toda v samo trdnjavo še niso mogli vdreti, ker so jim pot zapirala močna vrata. To je Črnogorce zmedlo in niso vedeli, kaj početi. Nato je nekdo, ki je znal turško, na ves glas zavpil:

»Ehej, arslani (levi)! Je kdo od vas tu v bližini?«

V strelnih linah sta se takoj pokazali dve glavi v fesih.

»Kaj pa tako rjovete, da bi vas odnesel šejtan!«

»Odpri vrata, ker ne moremo noter!«

»To pa že ne! Trdnjavo morate osvojiti z juršem! Če niste preveč leni, boste že znali razbiti vrata.«

»Saj bi, pa nimamo sekir!« Turški vojaki so jim nato nametali v rov sekir in tako so Črnogorci lahko razbili vrata in polovili Turke, ki so že težko čakali na to.

Ko se je zdnilo, je spiški barjaktar odšel še v Nehaj in tamkajšnjemu turškemu poveljniku opisal zavzetje Golega brda. Nato je turški bimbaša odločno izjavil:

»Zares, tudi jaz se bom tako junaško branil!«

Tokrat Črnogorci niso pozabili na sekire. Tako so osvojili dve trdnjavi, ujeli kakih štiri- sto Turkov in zaplenili mnogo topov, pušk in municije. Če bi turški posadki vzdržali le še nekaj dni, bi jim prihitele na pomoč njihove vojne ladje in bi jih ne bilo mogoče zavzeti. Toda turške oficirje so prestrašile črnogorske zmage. Po zavzetju teh dveh trdnjav je prišla v črnogorske roke vsa morskala obala od Boke Kotorske do Ulcinja.

Dr. Tone Ferenc:

Narodnoosvobodilni boj na Gorenjskem januarja 1942

Okupator je kmalu začel loviti in zapirati tiste upornike, ki so se vrnili na svoje domove. Vsaj za tiste, ki so bili zaposleni in so dan ali dva izostali od dela, je imel evidenco, da so se udeležili vstaje. Ze omenjeno poročilo komandanta varnostne policije in varnostne službe za Gorenjsko pravi o tem naslednje:

»Z območja občine Gorje se je udeležilo vstaje okoli 100 oseb, in sicer neposredno z odhodom in posredno z dajanjem vesti, živili itd. Aretirali smo jih že in tudi zaslišali. Oba že navedena vodja vstaje sta zbežala in ju, kakor tudi majhnega števila tistih oseb, ki so se pridružile tolpi, doslej nismo mogli prijeti. Pobegle osebe smo popisali in za njimi izdali tiralice. Od tistih, ki smo jih aretirali na območju občine Gorje, bo na osnovi zbranih podatkov ostalo za sedaj 45 v zaporu, 15 med njimi, ki so se aktivno udeležili akcij z orožjem v roki ali s sodelovanjem pri postavljanju cestnih ovir ali v bojih proti policijskim silam, bomo ob določenem času usmrtili. Zaplenili smo razno orožje, strelivo, več komunističnih zastav in še drugo gradivo.

Preiskava o aretiranih iz drugih krajev še ni končana. Nujno potrebni so strogi ukrepi, ker se je ponovno izkazalo, da ni nihče od prebivalcev, ki so deloma že pred izbruhom vstaje vedeli za razne priprave, o njih obvestil oblasti.«

Isto poročilo na drugem mestu govori tudi o številu aretiranih upornikov v drugih predelih:

»V okraju Skofja Loka smo aretirali kakih 150 ljudi, ki so se v času vstaje v skofjeloškem okraju priključili k bandi in so se nato vrnili domov.

Na območju Nomenj smo prav tako uspeli zapreti okoli 40 oseb, ki so sodelovale pri postavljanju cestnih ovir in pri napadu na oddelek zaščitne policije. Iz posameznih zaslišanj smo dobili pomembne podatke o izgradnji in sestavi tolpe in o storilih ali o akcijah, ki so jih ti storili.«

Nemškemu okupatorju je ob množični vstaji postalo še bolj jasno, da je skoraj vse slovensko prebivalstvo na Gorenjskem na strani Osvobodilne fronte. Spoznal je tudi, da imajo Slovenci kljub mnogim uredbam nemških oblasti o obvezni izročitvi orožja in streliva, ki so grozile celo s smrtno kaznijo, doma še orožje in strelivo. Zato je komandant varnostne policije in varnostne službe za Gorenjsko 20. decembra 1941 izdal ukaz svojim izpostavam, naj se povežejo z enotami zaščitne policije, »da bi izvedli bliskovite preiskave prizadetih vasi.« O samem načinu teh preiskav pa je povedal sledeče: »Pri teh preiskavah ni treba aretirati samo kakšnih sumljivih ljudi, temveč je treba tam, kjer bi našli orožje in strelivo — in zadostuje že en sam samcati naboj — krivce ustreliti na kraju samem.« Tisti dan je izdal tudi navodilo, naj »takoj brez izjeme zaplenijo vse radijske sprejemnike, ki jih imajo Slovenci, pustijo jih naj le pri uradih, Nemcih in rajna in popolnoma zanesljivih volksdeutscherjih.« To so nato tudi storili.¹¹⁹

Vstaja na Gorenjskem decembra 1941. leta je bila prava množična vstaja, kakršne v letu 1941 ni bilo v nobeni drugi slovenski pokrajini. Po podatkih, ki jih je zbral Ivan Križnar, se je v njej za krajši ali daljši čas priključilo partizanskim enotam 665 novih borcev. Čeprav je bilo med njimi še vedno 356 delavcev, pa je bilo tudi že 175 kmetov. Pester socialni sestav in pestra predvojna politična pripadnost upornikov dokazuje, da so organizatorji vstaje dosegli širino, za katero sta si Komunistična partija Slovenije in Osvobodilna fronta prizadevali že od prvih dni narodnoosvobodilne borbe.¹²⁰

Tako veliko število upornikov priča za to, da so organizatorji vstaje imeli pri pripravi ljudi za vstajo velik uspeh, morda celo večjega, kot pa so ga pričakovali. V političnem pogledu so za vstajo izbrali pravi čas, tj. obdobje prvih nemških neuspehov na vzhodni fronti, prehoda rdeče armade v protiofenzivo, vstopa Združenih držav Amerike v vojno itd., razširjenost Osvobodilne fronte in pripravljenost ljudi za uresničevanje njenega programa, neuspeh nacistične okupacijske politike itd. Tudi v vojaškem pogledu so organizatorji vstaje izbrali pravi čas, saj je bilo takrat, ko so se odločili za vstajo, na Gorenjskem zelo malo policijskih enot, približno toliko kot pred začetkom vstaje julija 1941. Niso pa seveda mogli vedeti, da se bodo razmere na Gorenjskem v tem pogledu kmalu spremenile, ker bo zaradi partizanske zmage pri Rovtiah prišlo v deželo mnogo novih policijskih in drugih enot.

Tudi načrti posameznih štabov za prvi ofenzivni sunek so bili dobri in so z njimi povsod iznenadili okupatorja. Moral je priznati, da je bila »vstaja« bliskovita in dobro organizirana, ter je zato moral v svoji nemoti hkrati opustiti 18 orožniških postaj (takšnega števila orožniških postaj mu poslednjič ni bilo treba opustiti nikdar več, niti takrat ne, ko so na Gorenjskem operirale že partizanske brigade). Kaže pa, da posamezni štabi niso imeli načrtov za dolgotrajnejše bojevanje, za primer, če jim ne bi uspelo osvoboditi celih območij. Menim, da je bila ravno v tem ena od temeljnih pomanjkljivosti priprav. Drugače namreč ni mogoče razumeti, kako je mogla večina upornikov že po enem ali dveh dneh, tj. preden je okupator privlekel nove sile in jih začel z njimi zasledovati, oditi domov, kot je to bilo na območju Dovjega in Nomenja. To kaže tudi na to, da mnogi uporniki niso bili pripravljeni, da se za vedno priključijo k partizanom, in so jih okupatorjeve grožnje ali obljube, spoznanje, da bo vojna še dolgotrajna, pomanjkanje oborožitve in opreme, prihod novih nemških policijskih in vojaških enot itd. demoralizirali, da so se vrnili domov. Po Križnarjevih podatkih so se tako vrnili domov 403 uporniki.¹²¹ Manj demoralizacije in omahovanja je bilo v Poljanski dolini, kjer je bil Gorenjski bataljon in kjer je vstaja trajala dalj časa. Tam se je vrnila domov dobra polovica ali 156 novodošlih upornikov, medtem ko jih je v partizanih ostalo okoli 130.

Decembrska vstaja na Gorenjskem je tudi pokazala, da rezultati vstaje ne morejo biti trajnejši, če zanjo niso izvedene tudi razne materialne priprave, tj., če ni poskrbljeno za orožje, strelivo, opremo, prehrano, nastanišča itd. Na tako izpostavljenem območju, kot je Gorenjska, namreč ni mogoče imeti dalj časa večjela števila neoboroženih in neopremljenih partizanov. Menim, da so bili organizatorji vstaje na Gorenjskem decembra 1941 premalo pozorni na ta vprašanja, ki pa so se že kmalu pokazala kot zelo pomembna. Ni še pojasnjeno vprašanje, ali so se organizatorji vstaje že prej dogovorili, da bodo prvi sunek napravili 16. decembra (Gorenjski bataljon z napadom na postojanko Črni vrh, Prešernov bataljon z napadom na vlak in železniško postajo Nomenj in skupina v Dovjem in Mojstrani na tamkajšnji postojanki) ali pa so posamezne skupine same izbrale čas napada in nepojasnjeno je tudi, zakaj razmeroma močna skupina pod Stolom ni bila aktivna.

Kljub vsem pomanjkljivostim je imela množična vstaja na Gorenjskem decembra 1941 velik pomen. Okrepila je narodno zavest, vključila v partizansko vojsko več desetih novincev in vplivala na to, da so nacisti za daljši čas odložili priključitev Gorenjske in slovenske Stajerske k rajhu, kar bomo prikazali v enem od naslednjih poglavij.

119 Glej op. 105!

Zal nimamo podatkov, koliko upornikov, ki so se vrnili domov, je okupator aretirali na območju občine Dovje in Jesenice.

120 Handlova okrožnica št. 582/41 z dne 25. 12. 1941, arhiv IZDG, f. 17.

121 Handlova okrožnica št. 582/41 z dne 25. 12. 1941, arhiv IZDG, f. 17. Čeprav imata obe okrožnici enako številko delovodnika in ju je Handl izdal isti dan, sta vendarle različne vsebine.

122 Križnar: Socialna in politična pripadnost borcev, 325.

123 Prav tam.

(NADALJEVANJE)

NIXSON STARTA ŠE ENKRAT

Pred osmimi leti je Richard Nixon le za las izgubil tekmo s Kennedyjem. Dobil je le 120.000 glasov manj kot njegov nasprotnik. To je bila res usoda trenutka, so tedaj pisali. Nixon je dobil je 6,2 odst. manj glasov!

V Belo hišo je prišel še mladi, 43-letni John Kennedy, potomec irskih kolonistov, sin bivšega ameriškega veleposlanika v Londonu. To je bil triumf liberalnega krila demokratov, to je bila zmaga močnega in bogatega Kennedyjevega klana, pa tudi ameriške inteligence. Za Kennedyja so glasovali tudi ameriški Zidje.

Letos poskuša 55-letni Richard Nixon še enkrat. So mu zvezde zdaj bolj naklonjene? Na konvenciji (skupščini) republikanske stranke v Miamiu je dobil večino že v prvi rundi — ob prvem glasovanju. To se zgodi le redko. Vendar, kakor pravi že naš stari pregovor: prva lastovka še ne pomeni pomladi...

Nixon je štartal odločno, v Miamiu je triumfiral. Toda dva dni po izvolitvi je že demantiral sebe: v Moskvo bom šel šele po novembrskih volitvah, je izjavil. Prej je nameraval takoj, že septembra.

Očitno je, da v Moskvi niso zainteresirani za to, da bi mu utrl pot v Belo hišo. Obisk v sovjetski prestolnici bi prinesel Nixonu še nekaj milijonov glasov.

Večina ameriške javnosti meni, da bi bil Rockefeller bolj primerna osebnost. Rocky, kakor mu pravijo, velja za liberalno usmerjenega republikanca, za politika s širokim svetovnim razgledom. Nixon je rasel v atmosferi antikomunistične histerije. Ta pečat, mu je tudi ostal.

Pravijo, da je zdaj pred nami »novi Nixon«, vendar mnogi menijo, da to je samo fasada — pročelje.

Usoda Rockefellerja je bila zapečatena tistega dne, ko je mladi ameriški senator, 36-letni Edward Kennedy, izjavil, da ne namerava kandidirati na listi demokratov. Pozitivna odločitev Edwarda bi morda prisilila republikance, da bi se odločili za bolj reprezentativnega Rockefellerja.

Tretji kandidat republikancev guverner Ronald Reagan ni bil nikoli veliko ime. Dobil je najmanj glasov. Kalifornija je najbogatejša in najhitreje se razvijajoča ameriška država. To je država zlata, sonca pa tudi paradoksov. Le v taki državi je lahko postal bivši filmski igralec guverner.

Ameriški zgodovinarji poudarjajo, da kandidat, ki je že enkrat propadel, ni prišel nikoli v Belo hišo. Pri tem citirajo posebno primer demokratskega kandidata Stevensona, ki je dvakrat poskušal srečo. Republikanec Taft je kar trikrat kandidiral, vedno je propadel. In vendar je bil veliko ime. Zato se mu tudi pravili »Mr. Republican«.

Toda nekaterim podpredsednikom je bila sreča le naklonjena. Harry Truman je postal po smrti Roosevelta leta 1945 avtomatično predsednik Združenih držav. V Beli hiši je ostal sedem let. Njegovo ime izgovarjajo v Ameriki še danes s spoštovanjem.

Lyndon Johnson je leta 1963 nasledil Kennedyja. Po atentatu v Dallasu na mladega predsednika je prišel avtomatsko v Belo hišo. Bil je trdno odločen, da ostane tam do leta 1972, vendar so ga dogodki v Vietnamu prisilili, da se je odpovedal kandidaturi.

Eden najresnejših kandidatov demokratov za Belo hišo je sedanji ameriški podpredsednik Hubert Humphrey. Mnogi menijo, da ima zmago v žepu. To potrjujejo tudi statistike.

Humphrey ni veliko ime, tega se vsi zavedajo. Kdo pa je bil sploh velik predsednik? Američani volijo predsednika že od leta 1789. V 180 letih svoje neodvisnosti so imeli samo tri velike predsednike! Za nekatere vedo le zgodovinarji, drugi pa so se izgubili v morju vseh mogočih imen.

Najraje se Američani spominjajo Georga Washingtona, prvega predsednika republike. Bil je predsednik države, ki je raztegnila svoje meje od Atlantika do Pacifika in se je rodila na razvalinah trinajstih angleških kolonij. Glavno mesto Amerike je bil tedaj New York.

Abraham Lincoln je leta 1863 odpravil suženjstvo. To je bila plemenita akcija. Čeprav so francosko revolucijo proglasili načelo: liberet, egalit, fraternit, je v francoskih kolonijah vendar ostalo vse pri starem. Suženjstvo se je v bistvu ohranilo vse do prve svetovne vojne. Leta 1865 je sovražna krogla vzela življenje Lincolnu.

Franklin Roosevelt je tretji veliki predsednik Združenih držav. Umrl je tri tedne pred koncem vojne v Evropi. Franklin Roosevelt je začel po finančnem zlomu na newyorški borzi velikopotezen program — New Deal. Ves kapitalističen sistem gospodarstva se je zamajal. Usoda je bila na tehnični. Roosevelt je vrnil Ameriki in amerškemu sistemu ugled, ki sta ga uživala pred velikim zlomom.

Mnenja o tem, ali je bil John Kennedy res velik predsednik, so močno deljene, da je še nemogoče izreči sodbo. Le zgodovina bo lahko odgovorila na to vprašanje. Kennedy je bil v Beli hiši samo tri leta. Zanimivo je, da je bil v Evropi bolj priljubljen kot v Ameriki.

Resnici na ljubo moramo povedati, da je dosegel sedanji predsednik Johnson na zakonodajnem področju veliko več kot Kennedy. In vendar, Johnson ni bil priljubljen. Edino ameriška vojska zmaga v Vietnamu bi mu lahko odprla pot v Belo hišo. Toda, o tej zmagi zdaj nihče več ne govori.

V zadnjih 40 letih so imeli republikanci le enega predstavnika v Beli hiši — Eisenhowerja. Vendar Ike, kakor so mu rekli, ni bil nikoli politik. Bil je general, pravijo, da je bil politični general, strateg. Zmagal je, ker je užival med ameriškim ljudstvom velik ugled. Saj je bil vendar vrhovni poveljnik za-hodnih zaveznikov v Evropi!

Eisenhower je posebej ljubil mir in stabilnost. V Zahodni Nemčiji je garantiral to Adenauer, der Alte, v Franciji de Gaulle. V Italiji so imeli po vojni tako zaupanje v de Gasperiya.

V Ameriki odloča bolj osebnost kot program. Zato ni bila zmaga Eisenhowerja nikoli vprašanje. Nihče mu ni prišel blizu. Pravijo, da je leta 1960 zmagal Kennedy nad Nixonom zaradi svojega šarma... Kennedy je bil magnetična osebnost. Tak magnetizem je imel tudi njegov brat Robert.

Kakšne so šanse Nixona? Po našem skromnem mnenju niso velike. Eisenhower je še pred dnevi dejal, da je bil Bob najboljši človek njegovega tima. Razumemo to izjavo, Richard Nixon je stal staremu generalu ob strani, ko je le-tega zadela srčna kap. Bil je njegova desna roka. Toda, kompliment je eno, osebnost, politika pa drugo.

Nixon ni veliko ime na amerškem obzorju. Zakaj so se v Miamiu odločili zanj? Je zmagalo med republikanci spet konservativno krilo? Kdaj bodo postavili v prvo vrsto ljudi bolj vizionarnih pogledov?

MIRAN OGRIN

KULTURA IN PROSVETA

NOV Gorenjske med muzejskimi zidovi

V novo urejenih prostorih bodo večje možnosti za načrtno prikazovanje in ohranitev dokumentov iz naše revolucije

Novi prostori zajemajo šest sob, ki pa so v ravni vrsti povezani z prehodi tako, da je ohranjena celota. Ob sedanjih otvoritvi so v teh prostorih uredili razstavo o partizanskem tisku na Gorenjskem. Prikazanih je več kot 200 originalnih fotografij in še več fotokopij posameznih dokumentov in preko 1000 izdelkov partizanskih tehnik in tiskarn v najrazličnejših izdelavih. Sem sodijo izdelki s pisalnimi stroji v začetku, zatem šapigrafi, ciklostili in nazadnje, ko je bila v Davči ustanovljena Pokrajinska tehnika v pravem tisku. Zelo zanimive so razne ilustracije, ki so jih izdelovali z linorezi, lesorezi, z različnimi kovinami in masami. Zaradi izrednega ekupatorjevega terorja je bila organizacija tehnik na tem območju zelo težavna. Zato je pisana partizanska beseda v začetku — 1941 v glavnem prihaja iz ilegalnih tehnik na ljubljanskem območju, kar pa je bilo tudi oteženo zaradi prehodov preko takratne italijansko-nemške meje. Toda z l. 1942 so bile organizirane prve tehnike. Hkrati pa so začele izdajati publikacije in žepne časopise tudi partizanske enote. Z letom 1943 pa je že prišlo do enotnejšega vodstva in sodelovanja med tehnikami, kar je omogočilo načrtnejše delovanje. Sedanjí obiskovalci razstave zlasti tak, ki jim osvobodilni boj ni podrobneje znan (mladina, razni inozemci itd.), se kar ne morejo načuditi, kako je bilo mogoče organizirati in voditi tiskarsko dejavnost v takih pogojih najstrožje tajnosti pred okupatorjem in njihovimi hlapci. Največ zaslug pri tem imajo na Gorenjskem Adolf Arigler-Bodin, Edo Brezar-Den, Niko Kavčič-Gorazd, Miloš Zihner in drugi. Razumljivo je, da so tudi sodelavci teh tehnik, kurirji s prenašanjem literature in drugi, dali velik krvni davek. Toda njihove vrste so se množile s sposobnimi ljudmi. Samo v pokrajinski tehniki v Davči, ki je od 1944 leta vodila vso partizansko izdajateljsko delo na tem območju, je bilo 23 sposobnih ljudi.

Kot je povedala Ana Benedetič, vodja oddelka delavskega gibanja in

NOB pri Gorenjskem muzeju, bodo to razstavo verjetno zadržali več časa, ker je zanimiva in vzneta precejšno pozornost. Z zbiranjem gradiva iz NOB pa nadaljuje. Največ je zbranega in tudi študijsko pripravljenega o partizanskem tisku, kar je sedaj na vrsti v razstavnih prostorih. Več ali manj študijsko je zbrano in je bilo že prikazano tudi gradivo o koncentracijskih taboriščih, zatem o predvojnem delavskem in revolucionarnem gibanju na Gorenjskem, kjer je bilo prikazano v počastitev spomenu padle-mu narodnemu heroju Stanetu Zagarju, ki je bil osrednji idejni vodja naprednih sil med obema vojnama. Dokaj bogata je tudi zbirka o odmevih oktobrske revolucije na Gorenjskem, kar so prikazali v glavnem udeleženci s tega območja. Uspešno zaokrožena celota je tudi v zbirki gradiva pod naslovom — 1945 na Gorenjskem, kar je prikazalo razdejanje v vojni vihr, izgradnja oblasti in zadnji boji za življenje in smrt pred osvoboditvijo. Druge zbirke pa so manj dopolnjene, potrebne še študijske obdelave. Program nadaljnega zbiranja gradiva pa je še dokaj obsežen. Predvideno je tudi zbiranje gradiva pod naslovom Ekonomska osnova NOB. Poprečni današnji človek se včasih vpraša, kdo je vzdrževal tolikšno partizansko vojsko. Od kje so dobivali hrano, obleko, orožje... Kot meni Ana Benedetič, je prav ta tematika iz NOB dokaj zapostavljena in bi najprej prišlo, če dokazala trdno povezanost vsega naroda v osvobodilnem boju.

Ob vsem tem delu pa imajo težave tudi zaradi gradiva. Mnogi ljudje, ki imajo dragocene dokumentacije, le-teh ne zapuajo muzejem. In v nemalo primerih se je že pokazalo, da je tako gradivo propadlo, se pokvarilo, saj je tega že četrto stoletja in več in brez ustrezne strokovnosti, pozornosti in primernih prostorov so že kovinski predmeti marsikje zarjaveli, kaj šele papirji, filmi itd.

Dokumenti iz preteklosti

V tehničnem muzeju železarn na Jesenicah je razen številnega zgodovinskega gradiva tudi zajetna knjiga z imeni ljudi, za katerimi je

ZBIRKA PARTIZANSKIH PESMI

Glasbena komisija sveta za razvijanje tradicij NOB pri RO ZZB NOV Slovenije bo izdala še v letošnjem letu zbirko partizanskih pesmi za mešane, moške, ženske in otroške zборе.

V ta namen prosí in vabi vse partizanske skladatelje, zborovodje in druge glasbenike, ki so prirejali te pesmi bodisi v času NOB ali kasneje, naj jih pošljejo do 30. avgusta letos na naslov: RO ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10, Svet za razvijanje tradicij NOB, glasbena komisija.

Glasbena komisija sveta za razvijanje tradicij NOB pri RO ZZB NOV Slovenije bo izdala še v letošnjem letu

zbirko partizanskih pesmi

za mešane, moške, ženske in otroške zборе

V ta namen prosí in vabi vse partizanske skladatelje, zborovodje in druge glasbenike, ki so prirejali te pesmi bodisi v času NOB ali kasneje, naj jih pošljejo do 30. avgusta letos na naslov: RO ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10, svet za razvijanje tradicij NOB, glasbena komisija.

Že letos nova himna?

Zveza skladateljev Jugoslavije je pred nekaj dnevi objavila natečaj za »enoglasno slavnostno pesem brez spremljave v enem izmed jezikov narodov Jugoslavije. Omenjeni so bili tudi pogoji za sodelovanje pri natečaju, med drugim, da lahko sodelujejo vsi državljani, natečaj je anonimen, delo pa je treba poslati najkasneje do 1. oktobra leta 1968. Najboljša dela bodo nagradili. Prva nagrada znaša 5000 novih dinarjev.

Glede na to, da Zveza skladateljev razpisuje samo melodijo z besedilom brez spremljave, mnogi skladatelji, ki so zainteresirani oziroma ki se zanimajo za ta natečaj, menijo, da je to še en poskus, da bi na tak način lahko dobili melodijo za našo himno (državno). Sicer pa resnično kaže, da bo žirija resnično poskušala iz prispelih del odbrati najboljše za našo himno. Torej to pomeni, da bomo še letos dobili melodijo, ki jo bodo pri slavnostih peli vsi Jugoslavlani?

K. M.

Partizanska ljudska pesem

MANICA KOMAN:

Slika z Raba

Jasna noč. Po nebu mesec plava,
veter se z valovi poigrava,
kot mogočna skala iz granita
zro na nas vrhovi Velebita.
Tiho vse v ponočnem je odmoru...
Ne! Glej tamkaj šotor ob šotoru,
v njih otroci, žene in možaki,
vsi so živi, pravi okostnjaki.
Ti bedijo, med seboj kramljajo,
v tiho noč zaupno si šušljajo:

»Mar še ne spiš?« — »Kako naj spim?
Saj lačen sem, da kar medlim,
Fašista prošil sem jedi,
pa me je tepel do krvi.«

»Tovariš moj, kaj je s teboj?« —
»Ah, trda tla so pod menoj
in kamenje v telo tišči,
bolijo suhe me kosti!«

»In mene zebe vse noči,
ta mraz — odeje pa je ni.«

Zajoka mala Marijana,
jo vzgriznila je v prst — podgana.
Objeda gnusni nas mrčes...
Huj, ti fašist, prekleti pes!
Res, marsikoga si že strl,
ideje pa, ki v nas živi
in ki pokoncu nas drži,
ideje te ne boš zatrl!
Ze slišim glas upornih trum,
že bliža se nam partizan.
Oj bratje, sestre, le pogum,
saj blizu je rešitve dan!

Njeni fantje s Kalvarije

»Skoraj vsi so odšli k partizanom že 1941 in popadali. In kako lepo so peli!« je vzdihnila mama Grilova, vzela robec iz predpasnika in v kuhinji je nastala mučna, turbobna tihoča

Povsem slučajno, ob drugih opravkih smo se našli ondan v kuhinji pri Grilovih na Delavski cesti v Kranju. Prisedla je tudi mama Marija in zavrtila pogovor na tiste razburkane vojne čase. Kot politična emigrantka se je morala lepega dne 1929 izogniti fašističnemu narodu — v Jugoslavijo. Prišla je v Kranj in se zaposlila v tekstilni tovarni Jugobruna — sedaj Tekstilindus. Kaj kmalu je njen dom na Kalvariji, tako imenujejo del Strazišča ob robu nad železniško postajo, postal dom tudi mnogim političnim emigrantom s Primorske, ki so, kot ona, svojo ljubezen do domačega ognjišča, do rojstnega kraja morali zamenjati in razširiti na ljubezen do svobode, do življenja, do enakosti med ljudmi in narodi. Veliko njenih somišljenikov, sovražnikov fašizma in tiranije je prihajalo s Primorske v Kranj. Kot člani društva Zarja so se shajali pri njej. Kuhala jim je in jih hranila, pri njej so domovali, se shajali, dogovarjali ob stankah in akcijah in pozneje, ko je še tu prišla okupacija — 1941 so imeli svoje sestanke. Tu so zbirali prvo orožje in municijo, zatem zdravila,

1941 je tudi Marija morala zapustiti svoj dom, da bi se izognila aretaciji. Kar dvanajst jih je hkrati odšlo. Vendar se tudi Marija ni izognila usodi. S hčerko Danilo je bila ujeta, odvedena v Begunje in zatem v Ravensbrück. Kaj vse je to do-

Marija Gril

življala, ve samo tisti, ki je to spoznal, pretrpel.

»Kdaj ste preživljali največ?

ni več tistega tovarštva, tiste zavesti kot nekoč, da mnoge mamice, ki so zgubile po dva ali tri sinove, dobivajo mesečno po 1200 dinarjev (starih!). Moti me, da so prišli do dvojnega štetja in priznanj partizansčine taki, ki jih takrat ni bilo nikjer slišati in videti, da se šopirijo in bogatijo taki, k so najmanj

prispevali za našo skupno stvar.

Tako je pripovedovala mama Grilova o njenih nekdanjih fantih in o današnjem počutju. Šele zatem sem zvedel, da ona prav te dni praznuje svoj sedmi križ in sem ob tem zabeležil še njenih sedem tughobnih spominov in pripomb.

K. MAKUC

Mednarodno sodelovanje

Obisk borcev iz Češkoslovaške

Na povabilo centralnega odbora za proslavo ustanovitve brigade »Jan Žižka« in zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije se je v času od 25. do 31. julija mudila pri nas delegacija antifašističnih borcev Češkoslovaške. Obiskala je Daruvar in Beograd. V Daruvaru je 27. julija prisostvovala proslavi dneva vstaje Hrvatske.

V Beogradu so se člani delegacije pogovarjali s predstavniki zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije na čelu s predsednikom Djurjem Pucarjem. Pri tem

so se dotaknili najnovejših političnih dogodkov v CSSR, situacije v Vietnamu, krize na Bližnjem vzhodu, pa tudi medsebojnih odnosov narodnih organizacij borcev v Evropi.

Obsojajo politiko ZDA v Vietnamu

Borci iz občine Hrastnik, zbrani ob dnevu vstaje v Gorah, so na svojem zborovanju sprejeli resolucijo, v kateri najodločneje obsojajo politiko ZDA v Vietnamu.

Resolucijo so poslali obema delegacijama na mirovnih pogajanjih v Parizu.

LJUBLJANA objavlja

RAZPIS

tridnevni izletov v Tirole ter Kras in Posočje za veterane I. svetovne vojne in ostale interesente

I. Izlet v Tirole od 7. do 9. septembra 1968

Odhod iz Ljubljane z avtobusom ob 06.00. Prek Nove Gorice, Udine, Pordenona, Codroipa do Plave. Ogled prizorišč fronte 1917-1918. Prek Bassana na Monte Grappa. Obisk največje kostnice in spomenikov padlim v vojni 1915-1918. Prihod v Asiago in prenočitev.

8. septembra ogled spomenika padlim v Asiagu in obisk prizorišč takratne fronte na planoti Asiaga in okoliških vrhovih: Monte Cucco, Monte Chiesa, Ortigara, Cima Dieci, Cima Undici, Cima Dodici, Monte Paul, Gallio in ostalih.

9. septembra jutraj odhod iz Asiaga proti Vicenzi, postanek v Padovi in prihod v Benetke. Ogled mesta in popoldne proti Trstu. Kratek obisk mesta in ob 22. uri vrnitev v Ljubljano. Cena izleta z vožnjo in celotno oskrbo 420 dinarjev, plačljivo tudi v dveh obrokih. Zaključek prijav 31. avgusta 1968.

II. Izlet v Posočje in na Kras od 13. do 15. septembra 1968

Odhod iz Ljubljane z avtobusom 13. septembra ob 06.00. Prek Kranjske gore in Vršiča v dolino Trente. Obisk Lepene, Kluž, Loga pod Mangartom, Boveca in okolice z Rombonom in ostalimi vrhovi. V Kobariču obisk kostnice in spomenika padlim v vojni 1915-1918. Skozi Tolmin in Kanal z ogledom frontnih prizorišč do Plav in Zagore ter Skabrijela in Svete gore. Prenočitev v Novi Gorici.

14. septembra razgledovanje s postojanke Kekec nad Novo Gorico vse goriske fronte. Obisk Opatnega sela, Kostanjevice, Fajtovega hriba in okolice. Popoldne obisk Oslavja, Redipuglie in Dordoba. Prenočitev v Novi Gorici.

15. septembra udeležba na proslavi 25-letnice vseljudske vstaje Slovenskega Primorja v Novi Gorici. Morebiti obisk še nekaterih prizorišč fronte iz I. svetovne vojne. Povratek in prihod v Ljubljano ob 22. uri.

Cena izleta z vožnjo in vso oskrbo (razen kosila in večerje zadnjega dne) 240 dinarjev. Zaključek prijav 5. septembra 1968.

Udeleženci obeh izletov lahko plačajo celotni znesek v treh obrokih! Stroški za potni list niso vračunani. Prevoze bomo opravili z najsoodnejšimi avtobusi, ki nudijo med vožnjo užitek in počitek!

POJASNILA DAJE IN PRIJAVE SPREJEMA: GENERALTURIST LJUBLJANA, Gospodstvska 7, tel. 21-908 in 21-206

NA IZLETA VABIMO VSE VETERANE I. SVETOVNE VOJNE IN OSTALE INTERESENTNE! IZKORISTITE IZREDNO PRILOŽNOST ZA OGLED LEPIH IN ZANIMIVIH KRAJEV, ZDRUŽENIH Z NEPOZABNIMI DOGODKI IZ NAŠE NEDAVNE NARODNE ZGODOVINE!

GENERALTURIST LJUBLJANA

niso dolžni na vašo prošnjo vsaj odgovoriti?

Za izjemno pokojnino po določbah 3. odstavka člena 70 temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju res niste imeli pogojev. Zakon zahteva ne samo udeležbo v NOV pred 9. 9. 1943, temveč tudi najmanj 15 let pokojninske dobe ter od tega 10 let zavarovalne dobe. Vaš tozadevni zahtevek je moral biti torej zavrnjen.

njo lahko le zaprosite, občinski organi, pristojni za to, pa vam jo lahko odobro v okviru sredstev, ki jih v ta namen zagotovi občina. Zakaj vam niso niti odgovorili oziroma priznali pomoči, se morate pač informirati na občini. Ali je temu vzrok malomarnost ali pomanjkanje sredstev? Vsekakor morate sami osebno na občino in prijaviti, kaj je z vašo prošnjo in kje so vzroki, da ni niti negativnega od-

OBVESTILO

Zveza združenj borcev NOV občine Kočevje bo za občinski praznik dne 3. oktobra 1968 odkrila spominsko grobnico s spomenikom preko 170 padlim znanim in neznanim borcem NOV.

Znana so nam imena borcev, ki so sedaj pokopani na partizanskem pokopališču na Trati:

1. Anžlovar Alojz,	22. Kužnik Franc,
2. Badanjak Franjo,	23. Ličen Milan,
3. Bekšič Jože,	24. Majer Anton,
4. Bartol Edvard,	25. Majer Franc,
5. Batinica Vladimir,	26. Mavrin Ferdo,
6. Dombi Aleksander,	27. Mihelič Anton,
7. Fabjan Branko,	28. Murizianovič Mugbil,
8. Heferle Marija,	29. Mazzoni Ervin,
9. Hočvar Jože,	30. Mazzoni Ivan,
10. Ivanc Metod,	31. Perenič Janez,
11. Jajtič Mirko,	32. Perenič Jože,
12. Jenko Peter,	33. Plot Franc,
13. Jurc Milan,	34. Praprotnik Martin,
14. Knavs Alojz,	35. Primožič Vili,
15. Knavs Srečko,	36. Rudolf Franc,
16. Kogej Jože,	37. Starič Jože,
17. Korelc Anton,	38. Šter Ivan,
18. Kosec Franc,	39. Talar Franc,
19. Kovačič Anton,	40. Vidmar Ciril,
20. Kovačević Milan,	41. Zagar Franc
21. Kravs Stanislav,	

Ker je med pokopanimi borci še preko 100 neznanih borcev NOV, naprošamo vse sorodnike in znanke kakor tudi živeče borce NOV, da nam sporočijo podatke, da bodo vpisani na spominski plošči.

Občinski odbor ZZB NOV občine Kočevje

SAP
LJUBLJANA

ODDELEK ZA TURIZEM,
TITOVA 38

Poslovalnice: Ljubljana, Zagreb, Brežice, Krško, Trbovlje, Idrija in Cerknica

VABIMO VAS NA JESENSKE IZLETE

Za zaključek tedna 31. avgusta

WEEKEND V BUDIMPEŠTI

Dvodnevni izlet prek Varaždina, Bletnega jezera, Balatonföldvár in Siofoka v Budimpešto. Večerja v narodnem lokalu ob zvokih ciganske glasbe. Povratek prek Keszthelyja, Radgona in Maribora v Ljubljano.

Po reklamni ceni z mercedesom in caravelo

NA DUNAJ IN V PRAGO

Štiridnevno potovanje z odhodom 3. in 13. septembra z letalom, v povratni smeri pa z avtobusom v Prago in na Dunaj. Ne zamudite enkratne prilike — v štirih dneh boste spoznali kulturne in zgodovinske znamenitosti dveh evropskih prestolnic.

Prijetno se boste počutili 7. septembra 1968

HEILIGENBLUT — CORTINA — GORICA

Na dvodnevni izletu si boste ogledali Ljubelj, Celovec, Gospo Sveto, Spittal, Heiligenblut, Grossglockner, Cortina D'Ampezzo, Longarone, Udine in Gorico

Tovariško srečanje nekdanjih internirancev in svojcev pogrešanih bo 7. in 8. septembra

NA RABU

Vabimo vas, da se udeležite dvodnevnega obiska pokopališča žrtve fašističnega nasilja. Potovanje organiziramo za člane Zveze borcev in njihove svojce po programu 25-letnice osvoboditve italijanskih taborišč.

Veliko 9-dnevno turistično potovanje smo pripravili od 15. do 23. septembra t. l.

RAVENNA — RIM — NAPOLI — CAPRI — FIRENZE
Na tem potovanju si boste ogledali in spoznali kulturne in zgodovinske spomenike Italije.

ISTRO

boste spoznali na nedeljskem izletu 22. septembra t. l. Potovali bomo prek Divače, Risanja, Hraštovej, Buzeta do Motovuna in se vračali prek Buj, Portoroža in Kopra v Ljubljano

V ZRN bomo potovali 27. septembra t. l.

MÜNCHEN

Veliko prireditelj Oktoberfest in tehnične dosežke znanega bavarskega mesta si bomo ogledali v 4 dneh. Na povratku pa bomo videli še Salzburg, Grossglockner in Koroško.

AVSTRIJO — ŠVICO in ITALIJO

bomo prepotovali 28. septembra na 8-dnevno potovanje: Cortina, Bolzano, Innsbruck, Liechtenstein, Zürich, Luzern, Bern, Lausanne, Torino, Milano, Genova, La Spezia, Pisa, Firenze, Bologna, Padova in Trst. Na celotni trasi boste pod vodstvom strokovnega vodiča videli kulturne in zgodovinske spomenike in tehnične dosežke večjih mest teh držav.

- ZAHTEVAJTE PROGRAME ZA POSAMEZNA POTOVANJA.
- ZANIMAJTE SE ZA NAČIN OBROČNEGA ODPLAČEVANJA.
- ZNIZUJEMO CENO NA OSEBO ZA SKUPINSKA POTOVANJA.
- PREPRICAJTE SE O KVALITETI NAŠIH POTOVANJ.

SAP — LJUBLJANA
Titova 38, tel. 314-922

Pokojnina, pomoč skupnosti, priznavalnina

prošnjo za invalidsko upokojeitev v G. R. Vendar so vam prošnjo zavrnili, ker niste imeli 15 let, potrebnih za pokojnino, od tega 10 let delovne dobe. Vi imate vsega skupaj le 10 let pokojninske dobe. Dve leti za prvo prošnjo ste vložili drugo, vendar tudi zaman. Zato ste pri komisiji za vprašanja borcev in invalidov na vaši občini vložili prošnjo za priznanje priznavalnine. Vaš mož se je namreč odselil od vas in živi v drugi družinski skupnosti. Ste brez dohodkov, vzdrževati pa morate dva ne-

za priznavalnino, vendar od septembra pa do danes niste prejeli nobenega odgovora. Potem ste zboleli, se zdravili v Ljubljani, zdaj ste ponovno v težki situaciji. En sin je vajenec in morate zanj plačevati, prihodnje leto boste morali plačevati še za drugega, ko bo šel v uk. Zato sprašujete, ali ste upravičeni do izjemne invalidske pokojnine, do priznavalnine ali do kakršne koli pomoči. Ste sicer udeleženka NOV ter imate priznano udeležbo v NOV od avgusta 1942 do konca vojne. Kdo odloča o pomoči, ki ste je potrebni? Ali

Nekaj drugega kot pokojnina po predpisih pokojninskega zakona je invalidnina. Kot izhaja iz vašega pisma, ste bolni, vendar pa niti sami ne trdite, če je vaša bolezen posledica udeležbe v NOV. Toda rok za priznanje vojaškega vojnega invalida zaradi bolezni, pridobljene v NOV, je že zdavnaj potekel. Invalidnino torej ne morete pridobiti. Ostaja vam priznavalnina, ki ste jo tudi že prejeli. Zakaj vam občina v vašem domačem kraju ne da nobenega odgovora, ni jasno. Seveda priznavalnina ni pravica. Za-

govora. Pristojni organ mora nekaj vsekakor dati od sebe. Občini pa tako poslovanje vsekakor ni v čast. Pa še nekaj je. Ste razvezani ali živite samo ločeno od moža? Če ste razvezani in vam ob razvezi preživnina ni bila priznana, potem z njo sedaj ne boste uspeli. Če pa niste razvezani, če ste brez dohodkov in premoženja, pa tudi zase in ne samo za otroke lahko uveljavljate primerno preživnino. Dohodkov vašega moža niste navedli, toda znesek, ki vam ga pošilja, bi bil za vse tri skorajda premajhen.

V Barletti bodo zgradili jugoslovansko kostnico

V Barletti, blizu Barija, nameravajo postaviti spominsko kostnico Jugoslovanom, ki so med drugo svetovno vojno, pa tudi v prvi svetovni vojni padli ali umrli na območju republike Italije. V ta namen je zvezni svet za zdravstvo in socialno varstvo razpisal splošno jugoslovanski anonimni natečaj za izdelavo idejnega načrta za to kostnico.

Na podlagi tega natečaja morajo biti idejni načrti predloženi do 15. oktobra letos.

Prva nagrada znaša 30.000, druga 20.000, tretja 10.000 novih dinarjev. Mimo tega je predvidenih še pet odkupov v skupnem znesku 25.000 N-din.

Kritizirajo, ker jim gre predobro

Se so med nami ljudje, ki neprestano kritizirajo in vidijo vse, kar se pri nas dogaja, v najslabši luči. To so ljudje, ki so v času okupacije držali križem roke in čakali, kam se bo nagnila zmaga, da tako ničesar ne izgubijo. Kritizirajo kljub temu, da jim ne gre slabo, in imajo celo zelo visoke dohodeke. Zabavljajo in se obenem posmehujejo onim, ki so v času okupacije in tudi po vojni nesebično doprinesli svoj delež za zmago nad nacizmom in za obnovo porušene domovine, niso si pa zase ustvarili izrednega položaja in blaginje.

Kot med vojno, tako tudi po vojni, ko so borci, zaporniki, aktivisti, interniranci in deportiranci krepko prišli za delo, da bi čimprej odpravili posledice vojne, ko le-ti niso poznali počitka in so poleg poklicnega dela opravili še tisto prostovoljno delovno ur, so ti sedanji kritikastrji stali ob strani in se celo posmehovali. Posmehovali so se onim predanim ljudem, ki so smatrali za svojo dolžnost, da

po svojih močeh in zmožnostih doprinesejo svoj delež domovini. Nekateri teh kritikastrov, po navadi taki, ki imajo v rokah kar lep kos kruha in jih socializem ne ovira, da ne bi razkošno živeli, ne najdejo lepe besede o naši družbeni ureditvi. Se posebej so zgovorni, ko so sami med seboj, v tako imenovani boljši družbi. Verjetno pa bi se sami sebe sramovali, če bi nekdo skrivaj posnel na magnetofonski trak njihove »plodne« razprave in bi sami sebe slišali, kaj so vse govorili.

Ne bi tega napisal, če bi ne bil sam priča takemu razgovoru in sem nehoti prisluškoval pogovoru teh ljudi, ki so pozabili ali pa niso nikdar vedeli, s kako velikimi žrtvami smo plačali svojo svobodo in kako je bila domovina po vojni porušena in koliko truda je bilo treba, da smo jo obnovili, seveda brez pomoči onih, kateri danes podcenjujejo vse, kar njim samim ni všeč.

sš

Neenaka stališča

V času, ko nenehno spremljamo pospešen napor naših delovnih ljudi za uresničitev smotrov reforme, opazamo marsikje tudi skrb za bivše borec, žal pa ne povsod. Sam sem namreč doživel tole:

V januarju 1967 sem vložil prošnjo za zamenjavo stanovanja. Rad bi se preselil iz periferije mesta v center, kjer je bilo prazno stanovanje, za katerega ni bilo reflektantov. V sedanjem stanovanju stanujem že od leta 1950. Stanovanje v središču mesta je ravno tako dvosobno kot moje in sem prošil za zamenjavo samo zaradi izboljšanja življenjskih razmer. Menim, da sem kot borec od leta 1942 do tega upravičen.

Zelo me je prizadelo, ko je stanovanjska komisija rudnika živega srebra zavrnila mojo prošnjo z utemeljitvijo, da ima vsakdo samo enkratno pravico do novega stanovanja. (Ponovno naglašam, da sem prošil samo za zamenjavo stanovanja z enakovrednim v središču mesta.)

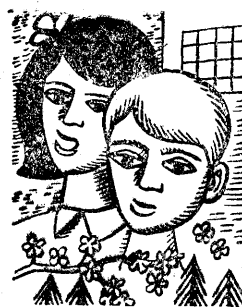
Toda odgovor sem sprejel z razumevanjem, misleč, da so

stališča komisije za vse enaka. Vendar pa sem kasneje ugotovil, da to ni res. Nekaj mesecev po prejemu navedenega odgovora se je predsednik stanovanjske komisije RZS preselil iz NOVEGA dvosobnega stanovanja v novo trisobno. Predsednik ima tričlansko družino in je torej povsem očitno, da je izkoristil svoj položaj in kršil družbeno-moralne norme, ki so veljale zame.

Ko sem se od leta 1942 dalje, takrat še otrok, boril v hosti, pomagal ustvarjati sedanost in v revoluciji izgubil dober del zdravja ter postal vojaški vojni invalid, nisem pričakoval, da bom trideset let po vojni doživel tak spopad z birokracijo. To me je prizadelo še toliko bolj, ker v odgovoru na mojo vlogo piše, da nimam pravice do pritožbe.

Sklepam in ugotavljam, da je stališče komisije do mojega primera nevedržno in nesprejemljivo. Nekaterim da — drugim ne! Pa smo se vendar borili za nekoliko drugačne ideale, mar ne?

Karel Jež, Idrija

PIŠEJO
NAM...

Spoštovani!

Pošiljam vam spis »Napad na Italijane« in prosim, če bi ga objavili v mladinski rubriki vašega glasila.

Se lahko še kaj oglasim?

Napišem lahko veliko, saj mi mama zelo rada pripoveduje o

času našega narodnoosvobodilnega boja.

Lep pozdrav!

SILVA MOHORIC,
Idrijski log

Draga Silva!

Verjetno si prepričana, da je tvoj prispevek romal v koš. Pa ni tako! Veš, o smrti Janke Premrla-Vojke je bilo že toliko napisanega... To je bil tudi vzrok, da prispevka nisem objavila. Morda ga bom vključila v rubriko ob obletnici njegove smrti, v februarju 1969. leta.

Pišem ti, da mamica vedno ustreže tvoji prošnji in ti z veseljem pripoveduje spomine iz NOB. Poprosi jo, naj ti pove še več (resničnih) zgodb. Ti pa izberi za zapis tisto, ki bo najhitreje našla pot do tvojega smeh na lica. Morda ti bo srca, ti izvabila solze iz oči ali smeh na lica. Morda ti bo uspelo iztrgati pozabi spomine, ki jih mamica do danes ni še nikomur zaupala?

MILENA

Na grobu Save Kovačeviča

Taborniki Slovenije smo odšli v juliju na desetdnevno taborjenje na Sutjesko. V programu, ki je bil zelo pester, je bil tudi obisk grobnice enega največjih junakov našega narodnoosvobodilnega boja — Save Kovačeviča.

Bila je sobota, 6. julija, ko smo se odpravili na pot. Ob zavesti, da se bomo lahko poklonili spominu tega junaka, nas strma in naporna pot ni prav nič motila. Bili smo žejni in utrujeni, a smo kljub temu vztrajali. In ni nam bilo žal. Grobnica je tako lepa, okrašena s cvetjem, na vrhu

pa se sveti velika peterekraka zvezda. Tudi okolica je čudovita.

Z enominutnim molkom smo počastili spomin legendarnega junaka — komandanta Save. Medvedki in čebelice iz vseh republik smo zaplesali kolo.

Nato smo odšli k reki Sutjeski in jo prebrčili. »Kot nekoč partizani«, smo s ponosom pogledovali drug drugega.

Ko smo se vrnili v tabor, smo se še pogovarjali o nepozabnih vtisih s tega izleta.

BRUNA KOVAČIČ,

tabornica iz Komna

SUTJESKA 1968

BOSENSKI HRIBI IN GOZDOVI, TE NEME PRIČE ENE NAJSLAVNEJSIH BITK V NOVEŠJI ZGODOVINI JUGOSLOVANSKIH NARODOV, SO V MESECU JULIJU OŽIVELI KOT LE MALOKDAJ. IN KAJ NE BIL V GOSTE SO SPREJELI MLADINO IN TABORNIKE IZ VSE JUGOSLAVIJE, KI SO SE UDELEŽILI ZVEZNE TABORNIŠKE AKCIJE »VEČNO SUMI SUTJESKA«.

IZ SLOVENIJE JE ODŠLO 135 ČLANOV ZVEZE TABORNIKOV SLOVENIJE, PRIDRUŽILI PA SO SE JIM, SEVEDA Z NEKOLIKO DRUGACNIM PROGRAMOM, TUDI NAJMLAJŠI ČLANI TE ORGANIZACIJE. V TEM TABORU PETDESETIH »MEDVEDKOV« IN »ČEBELIC« — TAKO JIH KLICEJO — STA BILI TUDI BRUNA KOVAČIČ IZ KOMNA IN TATJANA HAJSEK IZ ROGAŠKE SLATINE.

»PROGRAM TABORJENJA NAM DOPUŠČA KAJ MALO PROSTEGA ČASA IN PRISPEVKI NISO TAKO VSEBINSKO BOGATI.« SE NAM V PISMU OPRAVIČUJETA NAŠI MLADI SODELAVKI. MI PA SMO BILI Z ZAPISANIM KAR ZADOLJNJI PRISPEVKA OBJAVLJAMO V DANASNJI ŠTEVILKI »KOTIČKA ZA MLADI ROD«. MISLIMO, DA SMO SE S TEM DOSTOPNO ODDOLŽILI SPOMINU LEGENDARNE SUTJESKE IN NJENIH ŽRTEV PRED PETINDVAJSETIMI LETI.

DNEVNIK

2. julij 1968

Z mamico sva prišli na avtobusno postajo. Še zadnji napotki in poslovi sva se. Prvi postanek je bil v Zidanem mostu, kjer so nas sprejeli taborniki iz Divače, Mojstrane, Jesenice in Zirovnice.

3. julij 1968

Foca. Prvo noč na našem popotovanju smo preспали v vojašnici.

4. julij 1968

Tjentište. Tu smo se nastanili v posebnih paviljonih. V vsaki sobi nas je bilo osem.

5. julij 1968

Na Tjentištu. Odšli smo h grobnici, kjer je pokopan 3301 partizan. Po kratki spominski svečanosti je vsak izmed nas položil na grobnico po en cvet.

6. julij 1968

Danes smo obiskali grob Save Kovačeviča. Po vrnitvi smo se udeležili skupne proslave, kjer smo se predstavili in seveda spoznali med seboj. Nato smo se igrali razne otroške igre.

7. julij 1968

Po zajtrku smo se kopali v Sutjeski. Ta reka je zelo hladna. Zato smo se raje igrali. Nekaj deklet nas je gradilo v enem izmed plitvih obtokov majhen bazen. Preden smo odšli domov, smo natrgali o cvetlice. Ponesli smo jih v ta-

bor za večerno proslavljanje 27-letnice dneva vstaje srbskega naroda. Prijetnega kramljanja ob tabornem ognju, kjer je gorelo 27 majhnih in 1 velik ogenj, še dolgo ne bomo pozabili.

8. julij 1968

Kopali smo se in hodili po poteh, koder so pred petindvajsetimi leti nosili ranjence in tifusarje. Na mesta, kjer so počivali ranjeni borci, je vsak izmed nas položil vejico. Pripravljali smo se tudi na slovenski večer. Naš program je s svojo kvaliteto in prisrčnostjo presenetil voditelja tabora. Pohvale so kar deževale.

9. julij 1968

Danes smo hodili po poteh Druge dalmatinske brigade in obiskali spomenike padlih borcev. Nekaj tabornikov pa je ostalo doma in pisalo pisma prijateljem v daljni Vietnam. Program dneva pa še ni bil izčrpan. Vesela olimpiada in nastop tabornikov z Reke sta bili zadnji točki.

10. julij 1968

Zjutraj smo s posebnim programom pozdravili naše goste — tabornike s Poljske. Nato smo odšli na kopanje, popoldne pa smo gledali televizijski program. Prav za to prilžnost določeni reporterji iz vrst medvedkov in čebelic iz posameznih republik so poročali o vsem, kar so videli,

slišali in doživeli na Sutjeski. Po večerji so nas zabavali taborniki iz Makedonije.

11. julij 1968

Zjutraj so nas obiskali mladinski književniki, ki so nam pripovedovali zanimive zgodbe. Med njimi je bil tudi Anton Ingolič.

12. julij 1968

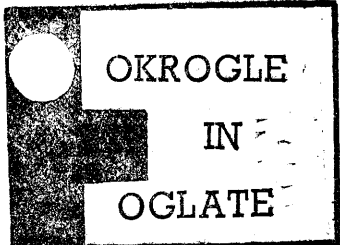
Poleg rednega programa, ki je spremljal naše taborjenje vsak dan, smo se že začeli pripravljati na odhod. Izmenjali smo si spominska darila in seveda naslove, da bi prijateljstvo, ki smo ga sklenili v teh dneh, ostalo trajno.

13. julij 1968

Pridno smo se pripravljali na večerno maskarado, ki je bila praznični zaključek tega desetdnevnega taborjenja na Tjentištu. Maske smo napravili sami. Plačilo za trud: Slovenci so dobili nagrado za najbolj domiselne maske.

14. julij 1968

Odhod proti domu. TATJANA HAJSEK, tabornica iz Rogoške Slatine

• Ne bodi preskromen! Sovjetski pisatelj Vladimir Solouhin je objavil zbirko duhovitih misli JESENSKO LISTJE, v kateri navaja tudi tole anekdoto: Pravijo, da je k Shakespearu prišel mladenič in ga vprašal: »Želim postati tebi enak. Kaj naj napravim, da bi postal Shakespeare?« »Jaz sem želel postati bog, pa sem postal samo Shakespeare. Kaj bo iz tebe, če želiš postati samo meni enak?« mu je odgovoril veliki dramatik.

• Le čevlje sodi naj kopirati! V pričakovanju vojnih spominov britanskega maršala Montgomeryja je rekel neki radijski komentator: »Maršalu je bilo, vsaj tako kaže, laže voditi vojne operacije, kot opisovati jih.«

• Koristna kritika... Kritič Wilhelm Lichtenberg je govoril po berlinskem radiu o neki knjigi in je ob tej priliki dejal: »Knjiga ima danes toliko večji uspeh, kolikor slabšo kritiko ima...« Pa so pisatelji, ki se jeziijo na kritike!

• Nizki in visoki »e« nekega psa... Z. S. iz Zagreba je naslovil na Stročega (urednika VUS) »strogo zaupno« vprašanje, ki se glasi takole: »Imam psa Bonzo, ki ponavadi v poznih nočnih urah prihaja pod okno in v razponu od nizkega do visokega, 'e' zapoje, auuuuuu, s čimer si takoj prisluži nekaj batin. Na festivalu »Bograjska pomlad 1968« sem, po zašlugu RTV, slišal iste glasove s podobno intonacijo. Ta glasba me je navdušila, prav posebno pa še ploskanje izvajalca... Bilo mi je žal, da sem tako grdo ravnal z Bonzo... Kako naj popravim storjene krivice? Ali naj napotim Bonzo na kak festival? Naj se Z. S. kar potolaži, tudi marsikateri poslušalec TV zasrbi kdaj pa kdaj palica, pa je, na srečo, izvajalec »prelepih melodij« predaleč...«

• Uporabljajmo glave na pravem mestu! Glavni tajnik Trade-unionov (Zveze britanskih delavskih sindikatov) je svetoval demonstrantom: »Vendarle lahko več dosežemo z našimi glavami, če sedimo za mizo, kot če gremo na Trafalgar square ter tam drug drugemu razbijamo glave.«

• Bolje je delati počasi, pa temeljito... Nemški humorist Walter Fink je dejal: »Bog je ustvaril svet v šestih dnevih. Zato se zdaj tako mučimo, ko popravljamo njegove napake.«

• Doktorske diplome za — kengurje... V avstralskem mestu Melbourne so nedavno odprli šolo za kengurje, prvo tako šolo na svetu. Pokazalo se je, da je moč iz teh živali napraviti prav dobre pestunje, ki zbirajo otroke v vozičkih in ki z večjimi otroki igrajo nogomet. Najboljši »diplaki« te šole, ki jim pripoznajo celó — doktorski naslov, se navadijo dobro »ostrčiti« travnik.

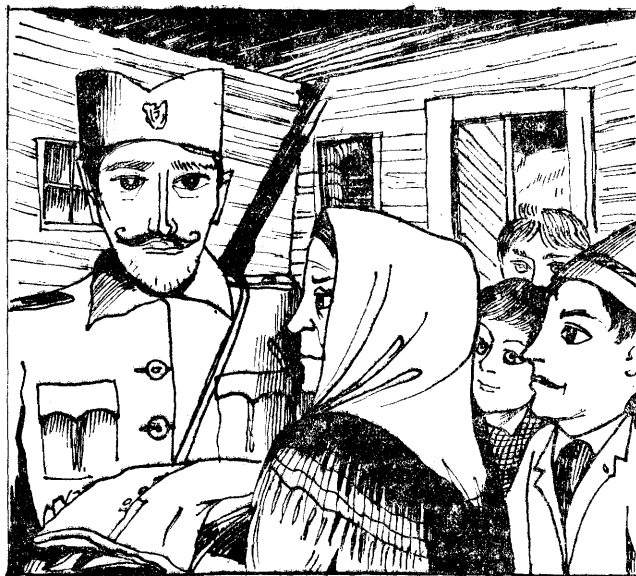
• Zdravniki, ki bi bržčas bili pogodu našemu zdravstvenemu zavarovanju... Škotski zdravnik dr. O. Macdonald iz Edinburga je razpravljal o uspešnih in neuspešnih operacijah presajevanja srca in je rekel: »Kljub vsemu je najstarejši način najboljši, to pa je — sprehajati se. Pešačenje ima prednosti pred drugimi zdravili: ne boli in skrajni nič ne stane! In to slednje je najvažnejše!«

PIŠE:
ANA KUČELJ

JANEZOVA CEJA
PIŠE:
J. RAVNIK

4. Pomlad leta 1941 je bila prav taka kot vsako leto, a vendar drugačna. Nekaj je viselo v zraku, kot so temu rekli. Brinarjevega Jožeta so poklicali k vojakom in ženske so jokale, ko je odhajal. Vaščani so se spogledovali in ugibali, ali bo vojna ali ne. V vojašnici, ki je stala v pol-drugo uro hoda oddaljenem naselju, so se vojaki in oficirji mrzlično pripravljali na odhod. Tudi v časopisu je nekaj pisalo o vojni nevarnosti in vse je bilo nekam čudno. Brezar je brez dvoma fantom pripovedoval o strahotah, ki jih je doživel v prvi svetovni vojni.

5. V vasi so se pripravljali na veliko noč, čeprav se je vojna v resnici že začela. Brezarica je čistila okna, ko se je pred bajto prikazal preplašen vojak in v polomljeni slovensščini prosil, naj mu dajo civilno obleko. Mati je prinesla s podstrešja očetove hlače, za katere se ni več vedelo, iz kakšnega blaga so bile, toliko zaplat so imele. Nekje je našla še suknjič in klobuk. Vojakov uniformo je skrila v luknjo pod ognjiščem. Brezarjevi trije fantiči so opazovali neznanca in niso mogli razumeti, kaj se dogaja, a oče in mati sta še med seboj malo govorila.

6. Na veliki petek je prišlo še več vojakov. Vaščani so temeljito pregledali podstrešja in privlekli na dan vse stare moške obleke, da so se vojaki preselili. Brezarčki so se spomnili na strašno — slavnostnega moža, ki je stal v vrhu čenja in je imel še kar dobre hlače in suknjič. Vojaki so jim dali za cunje celo nekaj denarja, jim pustili uniforme, se zahvalili in odšli iz vasi. Vsek je komaj čakal, da bi nekako prišel do doma. Nekateri so imeli pred seboj dolgo pot, saj so bili celo iz Makedonije in Črne gore. Nad Lepi hrib je legla mora — kaj bo?

